

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇEVİRMENLERİN ÇEVİRİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIKLARI
SORUNLARIN SOSYO-KÜLTÜREL NEDENLERİ

89386

PELİN ŞULHA

DANIŞMAN
DOÇ.DR. MUSTAFA YILMAN

İZMİR

1999

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Çevirmenlerin Çeviri Sürecinde Karşılaştıkları Sorunların Sosyo-kültürel Nedenleri” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

..29../06.../1999

Pelin Şulha

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünün 07/07/1999 tarih ve...9...sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin ...9.... maddesine göre Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Pelin Şulha'nın "Çevirmenlerin Çeviri Sürecinde Karşılaştıkları Sorunların Sosyo-kültürel Nedenleri" konulu tezi incelenmiş ve aday 16...109/1999 tarihinde, saat 11:15... 'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 40... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerince sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin ...başarılı...olduğuna oy ...birliği... ile karar verildi.

BAŞKAN

Doç.Dr. Umut Ulu
U.

ÜYE

Doç. Dr. A. Dilem
Uslu
Dilem

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Gürper Şerif
Gürper Şerif

**YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ
FORMU**

Tez No: Konu Kodu: Üniv.Kodu:

*Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tezin Yazarının

Soyadı: Şulha

Adı: Pelin

Tezin Türkçe Adı : Çevirmenlerin Çeviri Sürecinde Karşılaştıkları
Sorunların Sosyo-kültürel Nedenleri

Tezin Yabancı Dildeki Adı : The Socio-cultural Reasons of The Translators'
Problems in The Translation Process

Tezin Yapıldığı

Üniversite:D.E.Ü.

Enstitü: Eğitim Bilimleri Ens.

Yıl:1999

Tezin Türü: Yüksek Lisans

1-Yüksek Lisans ☐

Dili : Türkçe

2-Doktora ☐

Sayfa Sayısı : 72

3-Tıpta Uzmanlık ☐

Referans Sayısı : 34

4-Sanatta Yeterlilik ☐

Tez Danışmanlarının

Ünvanı Adı Soyadı

Doç.Dr.Mustafa YILMAN

Ünvanı Adı Soyadı

Türkçe Anahtar Kelimeler:

İngilizce Anahtar Kelimeler:

1- Çevirmen

1- Translator

2- Çeviri

2- Translation

3-

3-

4-

4-

5-

5-

Tarih: 29.06.1999

İmza:

Pelin

ÖZET

Bu araştırma, çeviri yaparken karşılaşılan güçlüklerle neden olan etkenleri bulmaya yönelik katkı sağlayabilmeyi amaçlamıştır.

Araştırma; giriş, çeviri ile ilgili görüşler, yöntem, bulgular ve yorum ile sonuç ve öneriler olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır.

Bu çalışmada, uzman görüşleri ve uygulama sonucunda elde edilen verilerle geçerlik ve güvenilirliği tespit edilen, Çevirmenlerin Nitelikleri, Kaynak Metnin Çözümlemesi ve Amaç Dile Aktarım boyutlarından oluşan 40 maddelik bir anket formu kullanılmıştır. Anketler İzmir Metropol alanı içinde çalışan 123 çevirmen üzerinde uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulguların bazıları şöyledir:

1. Çevirmenlerin genelinde en yüksek katılımın sağlandığı madde “Çevirmenin kaynak-amaç dilin sözdizimsel anlambilimsel yapılarını kullanma yetisine sahip olmaması” olurken, en düşük katılımın sağlandığı madde “Kaynak dilin gelişip kendini yenileyebilmesi için yeni sözcüklerin türetilmemesi” olmuştur.
2. Çevirmen görüşlerinde, cinsiyete göre önemli düzeyde bir farklılaşma yoktur.
3. Çevirmen görüşlerinde, yaş gruplarına göre önemli düzeyde bir farklılaşma yoktur.
4. Çevirmen görüşlerinde, mezun olunan okullara göre Çevirmenlerin Nitelikleri, Kaynak Metnin Çözümlemesi ve Amaç Dile Aktarım boyutlarında önemli düzeyde bir farklılaşma vardır.
5. Çevirmen görüşlerinde, uzmanlık alanına göre Çevirmenlerin Nitelikleri, Kaynak Metnin Çözümlemesi ve Amaç Dile Aktarım boyutlarında önemli düzeyde bir farklılaşma vardır.

ABSTRACT

This research aims to determine the factors that cause difficulties in the translation process.

This research is composed of five parts; introduction, opinions related to translation matters, findings and interpretation and conclusion.

In this research a survey form of 40 questions, composed of three parts named as Translators' Qualifications, Source Text Analysis and Transfer Into Target Language, is used. Its reliability is determined by expert opinion and as a result of the applications. The survey has been applied to 123 translators working in Izmir Metropolitan Area.

Some of the findings obtained as a result of the research are as follows:

1. The translators have a full agreement with "The translator's inability to use the syntactical and semantic structure of the source and target language" and they have a minimum agreement with "The lack of neologism in order for the source language to improve and renew itself".
2. The sex factor showed non-significant effect in the translators' answers.
3. The age factor showed non-significant effect in the translators' answers.
4. A significant difference occurred between the translators' answers to questions in all three parts, Translators' Qualifications, Source Text Analysis and Transfer Into Target Language, when the graduate school is considered.
5. A significant difference between the translators' answers to questions in all three parts, Translators' Qualifications, Source Text Analysis and Transfer Into Target Language, is found when the specialisation field is considered.

ÖNSÖZ

Çevirmenlerin çeviri sürecinde karşılaştıkları sorunların sosyo-kültürel nedenlerine yönelik katkı sağlamak amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma çevirmenlerin nitelikleri, kaynak metnin çözümlenmesi ve amaç dile aktarım boyutlarında yer alan maddelerle ele alınmış ve belirlenmiştir. Araştırmanın başından tamamlanma aşamasına kadar geçen süre içerisinde;

Araştırmamda değerli görüşleriyle beni yönlendiren, yardımlarını esirgemeyen ve destek veren danışman hocam Doç.Dr.Mustafa Yılman'a,

Araştırma süreci boyunca beni her konuda destekleyip, cesaretlendiren Bölüm Başkanım Yrd.Doç.Dr.Gülperi Sert'e,

Önerdiği kitaplar ve tavsiyeleriyle çalışmamda beni destekleyen Doç.Dr. Semiramis Yağcıoğlu'na,

Araştırmanın istatistiksel çözümlemelerini gerçekleştiren Uzman Sedat Çapar'a ve bu konudaki katkılarından dolayı Araş.Gör.Özlem Ege'ye,

Manevi desteğini esirgemeyen Canan Dinç, Araş.Gör.Müge Işıklar, Araş.Gör. Füsun Döşkaya ve Öğr.Gör.Bülent Uğrasız'a ve her zaman yanımda olan canım aileme teşekkür ederim.

Pelin Şulha

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ.....	iii
TUTANAK.....	iv
YÖK DÖKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ GİRİŞ FORMU.....	v
TÜRKÇE ÖZET.....	vi
İNGİLİZCE ÖZET.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEMALAR LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	3
1.1.1. Alt Problemler.....	5
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Sayıtlar.....	13
1.5. Sınırlılıklar.....	13
1.6. Tanımlar.....	14
BÖLÜM II	15
ÇEVİRİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER.....	15
BÖLÜM III	30
YÖNTEM.....	30
3.1. Araştırmanın Modeli.....	30
3.2. Evren ve Örneklem.....	30
3.3. Çevirmenlere Ait Dağılımlar.....	30
3.4. Veri Toplama Aracı.....	33
3.5. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	34

BÖLÜM IV.....	36
BULGULAR VE YORUM.....	36
4.1. Çevirmenlerin Karşılaştıkları Sorunların Sosyo-kültürel Nedenleri İle İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	36
4.2. Cinsiyete Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine İlişkin Boyutlara Ait Bulgular.....	50
4.3. Mezun Olunan Okula Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine İlişkin Boyutlara Ait Bulgular.....	51
4.4. Uzmanlık Alanına Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine İlişkin Boyutlara Ait Bulgular.....	55
4.5. Yaş Gruplarına Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine İlişkin Boyutlara Ait Bulgular.....	58
BÖLÜM V.....	60
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	60
KAYNAKÇA.....	64
EKLER.....	67

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1: Eşdizim	22
Tablo 2: Evren, Örneklem Çevirmen Sayıları, Örneklem Dağıtılan, Geri Alınabilen, Geçersiz Sayılan ve Değerlendirilen Anket Sayılarının Dağılımları.....	31
Tablo 3: Çevirmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	31
Tablo 4: Çevirmenlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları.....	32
Tablo 5: Çevirmenlerin Mezun Oldukları Okullara Göre Dağılımları.....	32
Tablo 6: Çevirmenlerin Uzmanlık Alanlarına Göre Dağılımları.....	33
Tablo 7: Çevirmenlerin Nitelikleri Boyutuna İlişkin Cevapların Oransal Dağılımı, X ve ss Değerleri.....	37
Tablo 8: Kaynak Metnin Çözümlemesi Boyutuna İlişkin Cevapların Oransal Dağılımı, X ve ss Değerleri.....	41
Tablo 9: Amaç Dile Aktarım Boyutuna İlişkin Cevapların Oransal Dağılımı, X ve ss Değerleri.....	44
Tablo 10: Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine İlişkin Öncelik Sırası.....	48
Tablo 11: Cinsiyete Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine Yönelik Boyutlara İlişkin Çevirmen Görüşlerinden Elde Edilen Verilerin X ve ss Değerleri.....	50
Tablo 12: Cinsiyete Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine İlişkin Boyutlara Ait Çevirmen Görüşlerinin Varyans Analizi Sonuçları.....	51
Tablo 13: Mezun Olunan Okullara Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine Yönelik Boyutlara İlişkin Çevirmen Görüşlerinden Elde Edilen Verilerin X ve ss Değerleri.....	52

Tablo 14:	Mezun Olunan Okullara Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine Yönelik Boyutlara İlişkin Çevirmen Görüşlerinin Varyans Analizi Sonuçları.....	53
Tablo 15:	Mezun Olunan Okullara Göre Çevirmenlerin Nitelikleri Boyutuna İlişkin Çevirmen Görüşlerinin Scheffe Anlamlılık Testi Sonuçları....	53
Tablo 16:	Mezun Olunan Okullara Göre Kaynak Metnin Çözümlemesi Boyutuna İlişkin Çevirmen Görüşlerinin Scheffe Anlamlılık Testi Sonuçları.....	54
Tablo 17:	Mezun Olunan Okullara Göre Amaç Dile Aktarım Boyutuna İlişkin Çevirmen Görüşlerinin Scheffe Anlamlılık Testi Sonuçları...	55
Tablo 18:	Uzmanlık Alanına Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine Yönelik Boyutlara İlişkin Çevirmen Görüşlerinden Elde Edilen Verilerin X ve ss Değerleri.....	55
Tablo 19:	Uzmanlık Alanına Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine Yönelik Boyutlara İlişkin Çevirmen Görüşlerinin Varyans Analizi Sonuçları.....	56
Tablo 20:	Uzmanlık Alanına Göre Çevirmenlerin Nitelikleri Boyutuna İlişkin Çevirmen Görüşlerinin Scheffe Anlamlılık Testi Sonuçları..	57
Tablo 21:	Uzmanlık Alanına Göre Kaynak Metnin Çözümlemesi Boyutuna İlişkin Çevirmen Görüşlerinin Scheffe Anlamlılık Testi Sonuçları.....	57
Tablo 22:	Uzmanlık Alanına Göre Amaç Dile Aktarım Boyutuna İlişkin Çevirmen Görüşlerinin Scheffe Anlamlılık Testi Sonuçları.....	58
Tablo 23:	Yaş Gruplarına Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine Yönelik Boyutlara İlişkin Çevirmen Görüşlerinden Elde Edilen Verilerin X ve ss Değerleri.....	58
Tablo 24:	Yaş Gruplarına Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine Yönelik Boyutlara İlişkin Çevirmen Görüşlerinin Varyans Analizi Sonuçları.....	59

ŞEMALAR LİSTESİ

	Sayfa
Şema 1: Eugene Nida'nın Çeviri Modeli	15
Şema 2: Nida'nın Modelinin Uygulandığı Bir Örnek	16

BÖLÜM I

GİRİŞ

“Dil düşünce , duygu ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü , çok gelişmiş bir dizgedir.”(Aksan,1995:55) Bir dilin sözcük dağarcığı ve yapısı o dili oluşturan temel taşlardır. İletişim bu temel yapı taşlarını iletişim amacı, o dil toplumunun oluşturduğu metin türü ve kullanım bağlamına göre seçip kullanarak gerçekleşmektedir. (Durmuşoğlu,1991:106)

Aksan’ın Nida’dan (1964) aktardığına göre, her dil göstergeleriyle, kendine özgü bir dünya oluşturur. Bir ulusun dilinden o ulusun kültürü, ve dünya görüşü anlaşılabilir, bir ulusun ruhu dil vasıtasıyla dış görünüşüne yansır. Bir başka deyişle, bir ulusun dili ile ruhu bir bütündür.

Dil-toplum ilişkisi özellikle 20.yüzyılın başlarında önemli araştırmalara konu olmuştur. Antoine Meillet ve onunla aynı görüşte olan bilimadamları, dili toplumsal yapıyı oluşturan farklı parçaların bileşimi olarak tanımlamış, dilde görülen farklılaşmalara toplumsal değişimlerin neden olduğunu savunmuşlardır. (Aksan,1995:64).

Dil ve toplum arasındaki bu sıkı bağ çeviri araştırmalarında sürekli irdelenip, çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Göktürk çeviriyi şöyle tanımlar: “İnsanın kendi yaşam çevresi dışındaki olgularla düşleri bilme çabasının bir sonucudur çeviri . Değişik toplulukların , ulusların , bilim , sanat , düşünce alanındaki çabalarını birbirleriyle paylaşabilme yoludur. Bu yol insanoğlunun ayrı diller konuşma gerçeğinin yanı sıra Babil’den beri hep varolmuştur . Bu yönüyle tek tek dillerin ötesinde ortak bir dildir çeviri , dillerin dili”. (1994:15)

Vardar’a göre ise çeviri, toplumun beklentileriyle belirlenip, bu beklentileri bir yere kadar kendisi yönlendiren bir iletişim aracıdır. Çeviri farklı toplumları birbirine yaklaştırıp, toplumların kültürel değerlerini içinde olduğu sosyal çevrenin dışına taşır. (Vardar, 1981:172).

Walter Benjamin, çevirinin dil alanındaki yaratıcılık çabalarının en üst düzeyine varmayı amaçladığını belirtir. Durmuşoğlu çeviriyi, “diller arası işlevsel ve iletişimsel amaçlı anlam aktarımı” olarak tanımlamaktadır. Çevirmen farklı toplumların bireyleri arasında iletişimin sağlanmasına yardımcı olur. Çevirmenden kaynak metin yazarının

iletisini amaç dil okuruna neredeyse aynen aktarması beklendiğinden kaynak ve amaç dili ne kadar iyi kullanırsa kullansın, karar verme aşamasında hep ikilemde kalacaktır. (Durmuşoğlu, 1991:105) Örneğin, argo kullanımı ile karşılaştığında çevirmenin tutumu ne olacaktır, dilin özgün tadını yitirmeyi mi göze alacak, yoksa amaç dilde aynı tadı verecek sözcükler mi bulacaktır? (Pei,1981:141).

Turner “Farklı kültürlerin deneyimi karşılıklı olarak birbirine çevrilebilir mi? Belli bir toplumsal, ırksal, ekonomik ya da dinsel kimlik taşıyan kişiler başka bir kimlikten olanları gerçekten anlayabilir mi?” sorularını yönelterek farklı dilleri konuşan toplumlardaki kültür farklılıklarının çeviride azımsanmayacak boyutlarda sorunlara neden olduğunu vurgulamaktadır. (Eradam, 1988:26) Çevirmen bu tür sorunları gidermek veya olabildiğince azaltmak için kaynak-amaç kültürleri hakkında yeterli düzeyde bilgi edinmeli, kültüre özgü davranışların iletişimsel işlevlerini belirleyerek onları doğru yorumlamalıdır. (König, 1991:77). Bozbeyoğlu’nun (1993) Mounin’den aktardığına göre, toplumlar arasında benzerlikler vardır. Ancak farklılıklar benzerliklere kıyasla daha fazladır. Çeviri yapmak için dilin konuşulduğu toplumun geleneklerini, törelerini, kültürünü yine o toplumda doğrudan doğruya kurulacak ilişkilerle tanımak gerekir. Toplumun sosyo-kültürel özelliklerinin yeterince tanınmaması çeviriye dil yanlışlığı olarak yansımaktadır. Hönig’e göre bir çeviriyi değerlendiren eleştirmenin ‘kötü Almanca’(söz konusu herhangi bir amaç dil olabilir) olarak nitelendirdiği yanlış türleri amaç dilin kurallarına, durum bağlamlarına ve metin alt-türüne özgü geleneklerine aykırı düşen kullanımlardır. (Kurultay,1992:66)

Çevirmenin çeviri öncesinde kaynak metin yazarının oluşturduğu metni çözümleyip , iletisini ve amacını öğrenmesi gerekmektedir; yani çevirmen bu aşamada bilinçli bir okur olmalıdır. Daha sonra amaç okur kitlesini dikkate alarak yeni bir metin oluşturmalıdır; yani çevirmen bu aşamada bir yazar olmalıdır. Her ne kadar çevirmenin görevi kaynak metin yazarının iletisini onun amacına uygun olarak amaç dile aktarmak şeklinde tanımlansa da, bu aşamada aracı konumundaki çevirmenin iletişimsel amacı çizgi dışı bırakılmamalıdır. Çeviri sürecini yönlendiren çevirmenin neyi, niçin, kimin için, ne zaman ve hangi şartlarda çevirmek durumunda olduğu sorularının cevabı önem taşımaktadır. (Durmuşoğlu,1991:109).

Ataç'a göre (1972) eviriler toplumların sözcük ve kavramları nasıl değerlendirdiklerini anlamamızı sağlar. Ancak kültür farklılıklarını yapıtlarını kaynak dilde okurken anlayabilmemize rağmen , kendi dilimizde ifade etmemiz zor olmaktadır. (Bozbeyoğlu,1993:30). Bir başka deyişle ; kaynak ve amaç dilin öğeleri arasında eşdeğerlilik sağlanmasıda amaç dilde varolmayan bir gerçeği ifade etme gibi güçlüklerle karşılaşılmaktadır. Karayazıcı'nın Newmark'tan (1973) aktardığına göre "Kaynak dil kültürüne özgü nesne, kurum yada psikolojik bir özelliği tanımlayan sözcükler hemen hemen çevrilemez, geri kalan herşey ise aşağı yukarı çevrilebilir." (1991:27).

1.1 Problem

evirmenlik mesleği ilk olarak sözlü yapılmıştır. Komşu kabile ve milletler farklı lehçe hatta farklı diller konuştuklarından ticaret yapabilmek, birbirlerini tehdit etmek, savaş sonrasında barışıl ilişkiler kurabilmek için birkaç dili iyi bilen çevirmenlere ihtiyaç duymuşlardır. evirmenlere devlet işleri ve ticaretle ilgili toplantılarda her aşamada önemli rol oynadıkları için pek çok ayrıcalık tanınmasıyla birlikte olumsuz sonuçlanan her olaydan onlar sorumlu tutulmuşlardır. (Sofer, 1997:20)

Musevi-Hristiyan-İşlam uygarlıklarının oluştuğu üç ana dönemde eviri alanındaki etkinliklerin yoğunluğu dikkat çekmektedir. İlk dönemde, başta İbranice, Yunanca ve Latince olmak üzere pek çok dildeki metin birbirine çevrilerek yeni Hristiyan uygarlığını meydana getirmiştir. İkinci dönem ise, yedinci yüzyılda İşlamiyet'in doğuşuyla başlamış, oniki ve onüçüncü yüzyıllarda Avrupa ve Ortadoğu'dan İşpanya'nın Toledo şehrine gelen Mşlman, Hristiyan, Musevi akademisyen ve evirmenler Yunan ve Arap klasiklerini yeni Avrupa dillerine çevirmişlerdir. Bu adım Rönesans ile Modern Dünya arasında köprü kurularak yeni dil ve kültürlerin temellerinin atılmasını sağlamıştır. Kolombo ve diğerlerinin keşifleri o yıllarda Toledo'daki bilgi ve bilim akışı olmasaydı hiç gerçekleşmeyebilir ve şu anda yaşadığımız modern dünya varolmayabilirdi. Toledo Okulu'nda İşpanyol Musevi çevirmenlerin, özelikle de İbn Tibbon ailesinin, ayrı bir yeri olmuştur. Bu aile sadece kültür alanında kazandıkları başarılardan ötürü değil, günümüzde hala geçerliliğini koruyan alan, kaynak ve amaç dil bilgisine dayalı eviri kuramını geliştirdiği için örnek çevirmenler olarak gösterilmiştir.

Coğrafi Keşifler sırasında, Kolombo, Pizarro ve Kortes gibi ünlü kaşifler Yeni Dünya yerlilerinin kültür ve dilleriyle karşılaştıklarında yine çevirmenler “beyaz adam ve diğer ırklar arasında köprü olmuşlardır”. Ancak karşılaşılan yeni dil ve kültürlerle saygı gösterilmemiş ve yeni dünyaları keşfedenler buralara kendi dil ve kültürlerini kabul ettirmeye çalışmışlardır. Bu yüzden Kuzey Amerika’nın Kızılderili lehçeleri, Afrika dilleri ve diğer sözlü-yazılı geleneklerin incelenmesi ve çevrilmesi uzun yıllar sonra gerçekleşmiştir.

Üçüncü dönemde, yani günümüzde ise artık uygarlıklar, dolayısıyla diller daha önce hiç görülmemiş bir değişim içinde olduğundan çeviri de giderek önem kazanmaktadır. Amerikan popüler kültürü ve yüksek teknolojisi Amerikan İngilizce’sinin neredeyse tüm dillere girmesini sağlamıştır. Bunun yanı sıra, dünyanın her tarafında ulusal diller tekrar ortaya çıkmaya başlamıştır. Örneğin, Sovyetler Birliği dağılmadan önce sadece Rusça resmi dil iken, sonra Baltık Denizi’nden Uzak Doğu’ya kadar birçok resmi dil benimsenmiştir. Gelecek yüzyıla dilbilimsel çeşitlilikle birlikte tek uluslararası dilin, yani İngilizce’nin, giderek artan etkisi biçim verecektir. Söz konusu değişiklikler çevirmenleri “yeni bir altın çağın eşiğine” getirmiştir.

Günümüzde kültürlerin birbirlerine olumlu yaklaşmasının temelinde, Batı ile Komünist Blok arasındaki soğuk savaşın sona ermesi, uydu, bilgisayar, fax, e-mail ve Internet gibi iletişimi kolaylaştıran teknolojiler ve uluslararası ticaretin giderek artmasının yanı sıra yüzyıllardır değer verilmemiş kültür ve dillerin incelenmesi yatmaktadır. Kültürel-dilbilimsel eşitliğin yakalanma noktasında, pek çok dil ve lehçe insanların etkileşiminde rol oynamaya başlamıştır. Dünyanın her tarafında farklı dillerde yeni sözlükler basılıyor, dil kursları açılıyorken nitelikli çevirmenlere olan gereksinim de giderek artmaktadır. Sonuç olarak, yirmi birinci yüzyıla girerken, tarihi biçimlendirme ve uygarlıkların bir sonraki çağa geçişinde çevirmen yine önemli bir rol oynayacaktır. (Sofer, 1997: 19-31)

Çevirmen bu sorumluluğunun bilincinde olarak nitelikli çeviriler yapmaya çalışmalıdır. Ancak bunu başarabilmesi için yaşadığı sorunların nedenlerini saptayarak, çeviri sürecinde oluşacak kayıpları en aza indirme çabası içinde olmalıdır.

Bu araştırmanın problemi “Çevirmenlerin çeviri sürecinde karşılaştıkları sorunların sosyo-kültürel nedenlerinin çeviriye etkisi nedir?” olarak belirlenmiştir.

1.1.1 Alt Problemler

- 1) Filoloji Bölümlerinden mezun olanların çeviri sürecinde karşılaştıkları sorunlara yönelik görüşleri nelerdir?
- 2) Mütercim-Tercümanlık Bölümünden mezun olanların çeviri sürecinde karşılaştıkları sorunlara yönelik görüşleri nelerdir?
- 3) Öğretmenlik Bölümünden mezun olanların çeviri sürecinde karşılaştıkları sorunlara yönelik görüşleri nelerdir?
- 4) Cinsiyete göre bu görüşler arasında farklılık var mıdır?
- 5) Yaşa göre bu görüşler arasında farklılık var mıdır?
- 6) Uzmanlık alanına göre görüşler arasında farklılık var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı çevirmenlerin çeviri sürecinde karşılaştıkları sorunların sosyal ve kültürel nedenlerini ortaya koyarak, nitelikli çeviri çalışmaları yapılmasını sağlamaktır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Çeviri olgusunu anlayabilmek ve daha nitelikli çeviri ürünleri ortaya koyabilmek için çevirmenin nitelikleri ve sorumlulukları, çeviri sürecinin hangi aşamalardan oluştuğu sorularına cevap aranmalıdır.

Karantay'ın Vardar'dan aktardığına göre, “çeviri sorunları temelde kaynak dildeki bildirilişimin amaç dilde çeşitli bakımlardan bilgi yitimine uğramasından kaynaklanmaktadır”. Bu sorunlara sistemli yaklaşılması ve bunlara ilişkin çözümlerin üretilmesi çevirmenin sınırlılıklarının ortaya konmasını sağlayacak ve onu bilinçli davranmaya yönlendirecek, bu sayede çeviri uygulamalarına katkıda bulunacaktır. (Vardar, 1981:173)

1.3.1. Çevirmenin Görevi Ve Nitelikleri

Eradam'ın Nida'dan aktardığına göre çevirmen doğal ve doğru çeviri yapabilmek için, kaynak ve amaç dille hakim olmalı, çevirdiği alan hakkında bilgi edinmeli, yazarın rolünü iyi oynamalı, yani, çevirmenin öykünme yeteneği, yazınsal anlatım yetisi olmalı, çevirisini yaptığı yazarın içinde yaşadığı toplumun kültürel geçmişini bilmeli, kaynak metnin kendisine verdiği zevki amaç dil okuruna tattırmalı ve tüm bunları yaparken de nesnel olmaya özen göstermelidir. (1991: 72).

Birden fazla dil bilen herkes kaynak dildeki bir sözcüğü veya bir cümleyi amaç dilde eşdeğer bir sözcük veya cümle kullanarak açıklayabilir. Bu durum çevirinin sadece başlangıcıdır ve bu yetiye sahip olmak çevirmen olmak için yeterli değildir. Sofer bir çevirmenin sahip olması gereken nitelikleri şöyle sıralamaktadır: (1997: 33-42)

1) Kaynak ve amaç dille hakim olmak. “Çevirmenlerin yabancı dilin yanı sıra anadillerini de iyi bilmeleri, yani dilin kurallarını bilmenin ötesinde çeşitli kullanım örnekleriyle karşılaşp bu kuralların karşılıklı işleyiş biçimlerini de kavramaları gerekir.” Anadili doğru kullanma yetisinin doğal olarak kendisinde varolduğuna inanan çevirmen anlaşılması güç çeviriler yapacaktır. Örneğin, kaynak dille bağlı kalmak kaygısıyla çeviri kokan zorlama kullanımlara başvuracaktır. (İnce, 1989:37)

2) Kaynak ve amaç kültürde çevirmenin “kendini evde hissetmesi”. Dil yazıldığı ve konuşulduğu kültürden bağımsız değildir. Bu nedenle bir dili bilmek için dilin kullanıldığı kültürü oluşturan insanları davranış biçimleri, inançları, gelenek-görenekleriyle tanımak gereklidir.

3) Çevirmen kaynak ve amaç dildeki değişiklikleri, gelişmeleri izlemelidir. Örneğin, türetilen yeni sözcükleri veya zaman içinde farklı anlamlar kazanan sözcükleri bilmelidir. Otuz yıl önce neşeli anlamında kullanılan ‘gay’ sözcüğü günümüzde toplumun bir kesitini tanımlıyor.

4) Çevirmen hangi dilden hangi dile çeviri yapacağını belirlemelidir. Bir çevirmen ne kadar çalışsa, tecrübe kazansa da hiçbir zaman yabancı bir dilde anadilinde olduğu kadar “kendini evde hissedemeyecektir”. Bu yüzden daha çok yabancı dilden anadile çeviri yapılır. Ancak farklı kültürlerle iç içe uzun süre yaşayıp, düzenli olarak birden fazla dili konuşan çevirmenler için bu durum geçerli değildir.

- 5) Profesyonel bir çevirmen farklı alanlarda çeviri yapabilmelidir. Bu oldukça zor gibi görünse de çoğu profesyonel çevirmen çeşitli teknik alanlarda yeterli bilgi edinip, sözcük öğrenerek doğru ve iyi çeviriler ortaya koymaktadır. Çevirmenin bunu başarması için çeşitli alanlarda sözcük dağarcığı ve bilgisini arttırmaya istekli olması gerekmektedir.
- 6) Etkili bir çevirmen yazma ve konuşma yetisinin yanı sıra, yazarken ve konuşurken doğru ve çabuk bir şekilde sözcükleri birleştirip, ifade etme yetisine de sahip olmalıdır.
- 7) Çevirmen farklı alanlarda çeviri yapmak için araştırma becerilerini geliştirmeli ve gerekli referans kaynaklarını edinmelidir.
- 8) Günümüzde çevirmen (fax, modem, internet gibi) en yeni teknolojik gelişmeleri izlemelidir.
- 9) Çevirmen bazı dillerin diğerlerine göre daha çok talep gördüğünü göz önünde bulundurmalı ve söz konusu dillerde uzmanlaşmayı tercih etmelidir. Örneğin, Los Angeles'ta Japonca, Almanca, İspanyolca, Çince'ye talep oldukça fazla iken, Bulgarca, Farsça'ya azdır.

Salman ise yazın çevirisini ele alarak, yazın çevirmeninin sahip olması gereken niteliklere şöyle değinmektedir: (1996:252)

Yazın çevirmeni her iki yazın dizgesini, metnin yazıldığı çağı, kaynak metin yazarının geçmişini ve söz konusu metni "röntgen ışınlarıyla görebilecek derecede iyi algılayabilmelidir". Amaç dilde metni oluştururken de, amaç dilin zenginlik ve sınırlılıklarını, amaç dile anlamı olabildiğince bozmadan aktaracak kadar iyi bilmelidir. Bir başka deyişle, çevirmen "üstün bir okur olmalı, anlama, kavrama ve yorumlama becerilerine en üst düzeyde ulaşabilmelidir."

Vermeer ise çevirmenden şöyle bahsetmektedir: (1992:9-14)

Çevirmenin görevi kaynak metindeki iletiyi nesne düzeyinde dilbilimsel olarak kodlamak değildir. Her iletişimsel eylem belli bir amaca yöneliktir. Sözcüklere yüklenen anlamlar kullanıldıkları bağlama göre değişir. Yani; sözcüklerin yüzeysel anlamlarının yanı sıra bir de üst anlamları vardır. Örneğin;

A ile B'nin aynı kompartımanda seyahat eden iki yabancı olduğunu varsayılırsa,. her ikisinin sessiz kalması bir süre sonra rahatsızlık vermeye başlayacaktır. Sessizlik havadan sudan şeylerden bahsederek (örneğin; içerisinin ne kadar sıcak ve bunaltıcı

olması) bozulabilir. Aslında bu kısa konuşmadan seyahat esnasında sıkılan iki yabancıların iletişim kurmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Çevirmen kaynak metinde doğrudan verilmeyen üst anlamları sezgi, bilgi ve birikimiyle fark etmeli, iletişim amacı doğrultusunda kültüre özgü gelenekleri esas alarak amaç dile aktarım yapmalıdır.

Yani, çevirmenin esas görevi toplumsal diye nitelendirilebilen, iletişimin amaca uygun biçimde gerçekleşmesini sağlamaktır. Örneğin; Alman ve Çinli işadamlarının katıldığı bir toplantıda taraflardan biri oldukça sinirli bir şekilde “I’ll be damned if I continue in this way. Either they’ll sign the contract now or I’ll leave”.(Artık yeter, bu şekilde devam edemem. Ya sözleşmeyi imzalarlar ya da çekip giderim) Çevirmen bu sözleri nesne düzeyinde olduğu gibi iletirse karşı taraf ciddi bir hakarete maruz kalmış olacak ve doğal olarak da taraflar arasında uzlaşma sağlanmayacaktır. Çevirmen durumu önceden tahmin ederek şöyle çevirir: “We still need some time to ponder the matter. We should like to meet again a little later.”(Konuyu incelemek için zamana ihtiyacımız var. Daha sonra tekrar görüşürüz.).

Kurultay’ın Hönig’den aktardığına göre, çevirmen bir metni hiçbir zaman nesnel olarak algılamamakta ve ona kendisi bir anlam vermektedir. Bu nedenle, çevirmen öncelikle bir metin nasıl anlaşılır sorusunu yanıtlamalıdır.(1992:66). Schulte da aynı görüşü savunarak, çevirmenin çeviriye sistemli yaklaşmak durumunda olduğunu, bir başka deyişle okuma, yorumlama ve iletişim süreçlerinin nasıl işlediğini bilmesi gerektiğini belirtir. Sürekli bir yeniden yapılanma süreci olan okuma yazınsal metinle kurulan bir tür diyalog ve iletişimidir. Bir metni oluşturan sözcükler tek tek ele alınırsa yazarın vermek istediği anlam bir bakışta anlaşılmaz. Bir sözcük ancak diğer sözcüklerle beraber kullanıldığında ve kültürel geçmişiyle ilişkilendirildiğinde anlam kazanır. Örneğin, “masa” dendiğinde herkes zihninde farklı bir masa canlandıracaktır. Mirze’nin Pei’den aktardığına göre, benzer olarak, ‘a dish of vegetables’(bir tabak sebze)’yi Japonca’ya çevirdiğimizde, kaynak dil okurunun zihninde canlanan pancar, havuç, bezelye imleri yerine, amaç dil okuru Japon geleneğine göre bambu filizleri, mantar gibi farklı sebzelerle dolu bir tabak düşünecektir. (1981:139) Schulte’a göre çevirmen “yorum yapmadan önce metin bağlamında sözcükte etkin hale gelen tüm etimolojik, kültürel ve tarihi bağları dikkate almalıdır.”

1.3.2. Çeviri Süreçleri

Ateşman'ın Alman çeviribilimci Gisela Thiel'dan aktardığına göre çeviri amaçlı metin çözümlemesinde amaç dil dikkate alınmalı, kaynak metnin işlevi amaç dile bir bütün olarak aktarılmalı, kaynak metnin taşıdığı anlamsal-edimsel bilgi ortaya çıkarılmalıdır. Çevirmen çözümleme yapabilmek için metnin içeriğinin anlaşılmasını sağlayacak düzeyde alan, konu bilgisi edinmiş olmalıdır. (1992:66).

Salman'ın aktardığına göre, Nida teknik çeviri süreçlerini üç aşamada ele almaktadır: (1982:111-113)

(1) Kaynak ve amaç dillerin çözümlemesi:

Çevirmen amaç-kaynak dilde cümlelerin nasıl oluştuğunu, bu dillere özgü kuralların karşılıklı nasıl işlediklerini bilmelidir. Ancak bu sayede her iki dili etkin bir biçimde kullanabilir. Bunun yanı sıra çevirmen sözcüklerin çağdaş kültür, tarihsel geçmiş ve geleneksel kullanımları bakımından ne anlama geldiğini de bilmelidir. Çevirmenin seçtiği çalışma alanında uzmanlık bilgisine sahip olması gerekir. Ayrıca çevirmen yazarın biçimine duyarlı olduğu kadar bu biçimi amaç dilde üretebilmelidir.

(2) Kaynak dil metninin çözümlemesi:

Yazınsal metnin anlamsal çözümlemesi beş aşamada gerçekleşir:

(a) Tek tek ele alınan birimlerin sözlüksel-dilbilgisel özellikleri.

Kaynak metnin anlamı çözümleirken sözdizimsel, göstergesel ve duygusal öğelerin belirlenmesi gerekir. Çevirmen bu öğeleri yalın hale getirebilir. Bu aşamada biçim ve içerik birlikte dikkate alınmalıdır.

(b) Söylem bağlamı.

“Çözümlemek üzere ele alınan kısım kendi başına ayrı bir öge olarak düşünülemez. Bu kısım toplam söylemin bütünleyici bir parçası olarak görülmelidir.”

(c) Bildirişim bağlamı.

Bir bildirinin anlamını bütünüyle çözümlemek için iletişimin gerçekleştiği zaman, yer, metnin yazarı, dinleyici/okuyucu kitlesi, iletişimi gerçekleştirme amacı, metne söz konusu kitlenin verdiği tepki göz önünde bulundurulmalıdır.

(d) Kaynak dilin kültürel bağlamı.

Sözcükler kullandıkları kültürel ortamda anlam kazanır. Bir metin yorumlanırken geniş bir kültürel çerçeveye oturtulmalıdır. Örneğin, Tevrat incelenirken Ahit ilişkileri, öç töreleri, halk ve soylular arasında çok kadınla evlilik gibi toplumsal yaşama ilişkin pek çok konuyu birarada düşünmelidir.

(e) Amaç dilin kültürel bağlamı.

(3) Eşdeğerliğin belirlenmesi.

Bu süreç iki aşamada gerçekleşir. a) bildirinin en yalın anlamsal yapıya dek çözümlenmesi. b) bildirinin amaç dil okuruna uygun olarak yeniden düzenlenmesi.

Çeviri “kaynak metnin anlamsal yapısının çözümlenmesi ve ardından amaç dilde eşdeğer bir metin oluşturmak için bu yapının uygun dil düzenekleri kullanılarak tekrar yapılandırılması süreci” olarak tanımlandığı halde, Larson bu tanımın çeviriye oldukça genel bir yaklaşımda bulunduğunu ve çevirinin aslında çok daha karmaşık bir süreç olduğunu savunur. Larson’a göre çeviri şu aşamalardan oluşmaktadır: (1984: 476-484)

1) Hazırlık:

Bu aşama iki kısımdan oluşur. İlk aşamada çevirmen çeviriye başlamadan önce yazım ve çeviri ilkeleri ile dilbilim konusunda bilgi edinmelidir. Çevirmenin dilbilimsel çalışma yapması amaç dilin özelliklerini öğrenmesini sağlayacaktır.

Çeviri projesine başlandığında ise, çevirmen önce metni detaylı olarak incelenmelidir. Belirsiz, yeterince anlaşılmayan veya ek araştırma gerektiren kısımlar ile anahtar sözcükleri belirlemelidir. Metni okurken, “Aktarılmak istenen bilgi nedir? Metin okuyucular üzerinde nasıl bir etki yaratmayı amaçlamaktadır?” sorularına cevap aramalıdır.

Daha sonraki aşamada ise, “çevirmen yazar hakkında bilgi edinmeli, metnin hangi koşullar altında yazıldığını, yazılış amacını, kaynak metnin kültürünü ve nasıl bir okuyucu kitlesine yönelik olduğunu araştırmalıdır.”

2) Çözümleme:

Bu aşamada önce metnin anlaşılmasını sağlayacak anahtar sözcükler belirlenir. Metin eğer uzunsa, çevirmen metni küçük parçalara ayırmalı ve her seferinde bunlardan sadece biri üzerinde çalışmalıdır. Ayrıca metnin giriş ve sonuç bölümleri incelenirse metnin temasına ilişkin ipuçları elde edilebilir.

Çevirmen önce büyük birimleri (örneğin;bölümleri) çözümleyerek bu birimler arasındaki ilişkileri belirlemelidir. Daha sonra paragraf ve cümleleri incelemelidir. Kaynak metnin çözümlenmesi ve amaç dile aktarım dinamik bir süreçtir. Örneğin, bölümlerden paragraflara geçerken bölümlere yine döner, yaptığı çözümlemeyi paragrafların çözümlenmesine göre yeniden değerlendirir. Çevirmen bölüm veya paragrafın yapısını dikkate almayarak, sadece cümle düzeyinde çeviri yaptığı takdirde çeviride anlam eksik veya yanlış aktarılabilir.

Çevirmen bir paragrafı incelerken kaynak metinde geçen olayları, sözcük ve cümleciklerin mecazi anlamları ile retorik işlevlerini belirlemelidir. Karmaşık metinlerin çözümlenmesinde metni yaklaşık anlamsal gösterimle yeniden yazmak, bir başka deyişle metni açıklamak bir kolaylık olarak görülmektedir. Örneğin;

Kaynak metin:

There are no sure ways to avoid having your pocket picked. But there are some points everyone should remember. Carry with you only what money you need and don't flash it. If you are a woman, don't let your handbag dangle; hold the bag itself with your hand over the clasp. For a man, an inside pocket is the easiest picking. Above all be suspicious in crowds. Move instantly when jostled.

Amaç metin:

Cüzdanınızın çalınmamasını garanti edecek bir çözüm yok. Ancak herkesin hatırdaki tutması gereken bazı noktalar var. Yanınızda sadece ihtiyacınız kadar para bulundurun; paranızı herkesin görebileceği şekilde ortaya çıkarmayın. Çantanızı omzunuza asmayın, çantanızı elinizi çanta tokasının üstüne koyarak tutun. Erkeklerin en rahat iç cebinden cüzdan çalınır. Bunların dışında kalabalık yerlerde tedbirli davranın. Size çarpan olursa hızlı adımlarla yürüyün.

Kaynak metnin açıklanmış hali:

There is nothing you can do in order to be sure that no one will steal your money from your pocket or purse. But there are some things you should remember which will make it less likely to happen. These are common sense things which you can do. You should carry with you only the amount of money which you need. You should not

display the money in such a way that others can see it. You women should not let your bags dangle, but rather you should hold the bag in your hands with a hand over the clasp so that the bag can not be easily opened. You men should not put your money in the pocket which is inside your coat. Thieves can very easily steal it from this pocket. When you are in a crowd, you should always be suspicious that someone is trying to steal your money. Therefore you should move instantly when someone jostles you.

Açıklanmış metnin çevirisi:

Cüzdanınız veya cebinizden paranızın çalınmaması için yapabileceğiniz bir şey yok. Ancak eğer bazı şeyler hatırdan tutulursa böylesi bir olayla karşılaşma riski azalır. Bunlar rahatlıkla yapılabilecek şeyler. Yanınızda sadece ihtiyacınız kadar para taşıyın. Paranızı başkalarına göstermeyin. Hanımlar çantanızı omzunuza asmayın, kolayca açılmasın diye tokasının üstüne elinizi koyarak tutun. Erkekler siz de paranızı ceketinizin iç cebine koymayın. Yankesiciler buradan rahatlıkla cüzdanınızı alabilir. Kalabalık arasındayken daima birinin paranızı çalmaya teşebbüs edebileceğini düşünerek tedbirli davranmalısınız. Birisi size çarparsa hızlı hareket edin.

Yukarıdakine benzer bir açıklama çevirmenin işini kolaylaştırır. Ancak çevirmen bu açıklamayı çevirmeden onu sadece anlamsal olarak temel almalıdır. Bunun nedeni özellikle yazın metinlerinde özgün metnin anlamı dışında yazarın biçemi gibi bazı özelliklerin amaç metne aktarılmasının önem taşımasıdır. Açıklanmış metin bu özellikleri büyük ölçüde yitirmiş olduğundan kaynak metne bağlı kalınmalıdır.

Tosun açıklamanın bir ‘Ön Çeviri Çalışması’ niteliğini taşıdığını vurgulayarak, bu tür bir çalışmada metnin biçiminin göz ardı edildiğini, cümle yapıları, örtük anlatım ve deyimlerin incelenerek, eksik, yanlış ve karmaşık anlatımların anlaşılır hale getirildiğini belirtir.(1998:15).

3) Aktarım:

“Çevirmenin düşüncesinde gerçekleşen bu süreçte çevirmen kaynak dil ve kültürdeki kavramların eşdeğerlerini amaç dilde bulmaya çalışacak, kaynak dildeki mecazi anlamların aktarılıp aktarılamayacağına ve hangi dilbilgisel yapıların anlamı en iyi şekilde aktarmak için kullanılabileceğine karar verecektir.”

4) Ön Taslak:

Nida'ya göre, çözümleme, aktarım ve ön taslak süreçlerinin birbirinden bağımsız değildir ve aşağı yukarı aynı anda çevirmenin bu süreçlerden geçmektedir.

Çevirmen ön taslağı hazırlarken önce paragrafta okuyucuya gönderilmek istenen mesajı anlamalı, daha sonra kaynak metin ve açıklamayı bir kenara bırakıp, çeviriyi kullanacak okuyucu kitlesi, yazarın amacı, paragrafın konusu ve ait olduğu bölümün temasını dikkate alarak mümkün olduğu kadar doğal bir şekilde anlamı aktarmalıdır.

5) Ön Taslağın Düzeltilmesi:

Ön taslağın doğallığı ve doğruluğu aşağıdaki noktalar düzeltilerek sağlanır:

- a) dilbilgisi hataları b) gereksiz uzatmalar c) dizim hataları d) akıcı veya kesin olmayan kısımlar e) eşdizim hataları f) biçem

Çevirmen anlamın doğruluğunu kaynak metinle anlamsal çözümlemesini karşılaştırarak kontrol etmelidir. Bu esnada bazı sorunlarla, örneğin anlam farklılığıyla veya hiçbir anlam ifade etmeyen cümlelerle karşılaşacaktır. Ayrıca çevirmen fikirlerin izlenmesini zorlaştıran bilgi verilmiş mi, veya iletişimi engelleyen bilgi eksikliği var mı, sorularına da cevap aramalıdır.

Daha sonra çevirmen bu bilgiler ışığında ön taslakta değişiklikler yapıp, ikinci bir taslak hazırlayacaktır. Çevirmen bu taslağı ya kendisi kontrol edecek ya da bir eleştirmen grubuna sunacaktır. Grup gerekli incelemeleri yaptıktan sonra eleştirilerini çevirmene iletir. Çevirmen de düzeltmeleri yaparak çeviriyi basılmak üzere teslim eder.

1. 4. Sayıtlar

Örnekleme giren denekler gerek sayı gerekse nitelik bakımından gerçeği temsil edebilecek özelliktedir. Araştırmaya katılan deneklerin verdiği cevaplar gerçeği yansıtmaktadır.

1. 5 Sınırlılıklar

Araştırma örneklem grubuna giren deneklerin sayısı ve nitelikleriyle sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Kaynak dil: Çeviride özgün metnin dili.

Amaç dil: Çevrilen bir metnin aktarıldığı dil.

Bağlamlılık: Herhangi bir metnin, belli bir toplumsal kültürel iletişim örgüsü içinde varlık kazanmış olması durumu.

Gönderici: Kaynak metin yazarı.

Alıcı: Amaç metin okuyucusu.

İleti: Yazarın metin vasıtasıyla okuruna gönderdiği bilgi, mesaj.

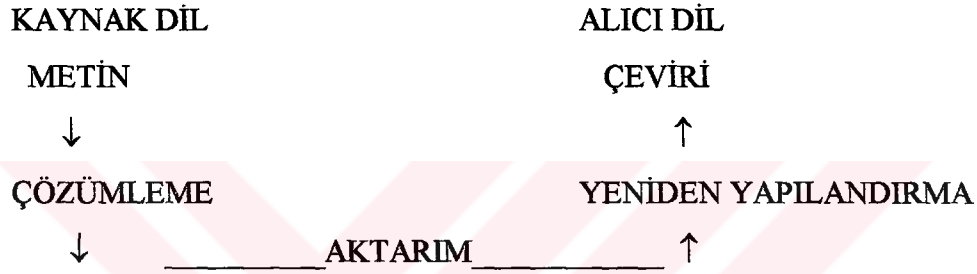
BÖLÜM II

ÇEVİRİYLE İLGİLİ GÖRÜŞLER

2.1 Çeviride Temel Konular

Çeviri sadece bir dilde yazılan bir metnin diğer bir dile aktarıldığı yaratıcı bir süreç değildir. Çeviri iki dil, toplum ve kültürü içine alması sebebiyle sanıldığı gibi aksine oldukça karmaşık bir etkinliktir. (Jacquemond,1992:139) Bassnett'in Eugene Nida'dan aktardığına göre çeviri şu aşamalardan oluşmaktadır:

Şema 1

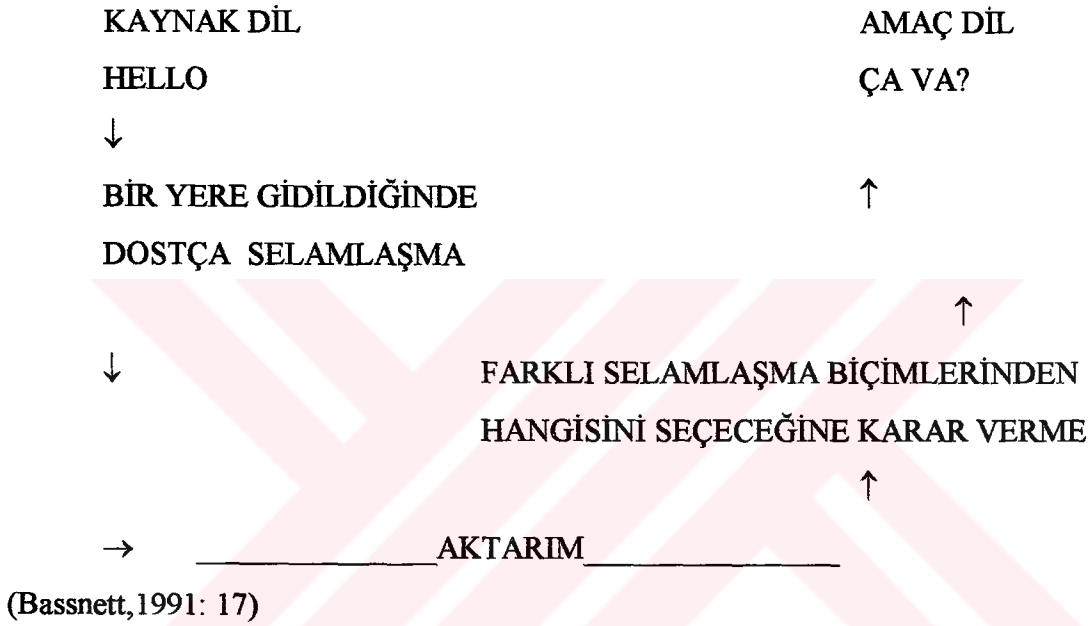
Çeviri edimi esnasında çevirmen farklı sorunları çözmek durumunda kalmaktadır. Bassnett çeviride karşılaşılan temel sorunlara şöyle değinmektedir: (1991: 16-20)

En basitinden İngilizce'deki 'yes' ve 'hello' sözcüklerini Fransızca, İtalyanca ve Almanca'ya çevirirken bile sorun çıkabilir. İlk bakışta, bu dillerin Hint-Avrupa dil ailesinde yer almaları, dolayısıyla da sözcüksel ve sözdizimsel bakımdan birbirlerine yakın olmaları sebebiyle, kolaylıkla çevrilebilecekleri düşünülebilir. Standart sözlükler 'yes'in karşılığı olarak Fransızca'da 'oui, si', Almanca'da 'ja', İtalyanca'da 'sì' sözcüklerini verir. Burada hemen göze çarpan Fransızca'da 'yes' anlamına gelen iki sözcüğün kullanılmasıdır. Genelde 'Qui' sözcüğü kullanılır, 'si' sözcüğü ise özellikle karşıtlık, uyumsuzluk söz konusu olduğunda kullanılır. Bu nedenle çevirmen 'yes' sözcüğünü Fransızca'ya kullanıldığı bağlamı dikkate alarak çevirmelidir.

'Hello' sözcüğünün çevirisi yapılırken sorunlar daha da artar. Sözlükler Fransızca'da bu sözcüğe karşılık 'Ça va?' ve 'Halo', Almanca'da 'Wie geht's' ve 'Hallo', İtalyanca'da ise 'Ola', 'Pronto' ve 'Ciao' sözcüklerini kullanmıştır. İngilizce'de yüzyüze selamlaşma anında kullanılan sözcükle telefona cevap verildiğinde kullanılan sözcük aynı iken, Fransızca, Almanca ve İtalyanca'da ayırım yapılmaktadır. İtalyanca'da

‘pronto’, Almanca’daki ‘hallo’ gibi sadece telefona cevap verildiğinde kullanılır. Fransızca ve Almanca’da selamlaşmak için kullanılan kısa soruların İngilizce karşılığı ‘How are you’ veya resmi durumlarda ise ‘How do you do?’ sorularıdır. İtalyanca’daki ‘ciao’ İtalyan toplumunun tüm kesimlerinde selamlaşmak için en sık kullanılan sözcüktür. Bu sözcük hem bir yerden ayrılırken hem de bir yere varıldığında kullanılır. Yukarıdaki açıklamalar göz önüne alındığında ‘hello’ sözcüğünü Fransızca’ya aktaracak çevirmen Nida’nın öngördüğü şöyle bir yol izleyebilir:

Şema 2

Çeviri sürecinde selamlaşma fikri ayrışmış, ‘hello’ sözcüğünün yerine aynı fikri taşıyan bir ifade konmuştur. Çevirmen ayrıca selamlaşmanın toplumsal bağlamını, yani yüzyüze mi yoksa telefon konuşması mı, konuşmacıların sınıf ve statülerini ve farklı toplumlarda konuşma dilinde selamlaşmanın etkisi vb. kriterleri de dikkate almalıdır. Görüldüğü gibi en basit bir sözcüğün çevirisinde bile pek çok etken çevirmenin aldığı kararlarda etkili olmaktadır.

Bassnett’in Saussure’dan aktardığına göre dilbilimsel göstergeyi kavram ve sözcüğün ses imgesi oluşturur. Örneğin, butter (tereyağı) dilbilimsel göstergesi butter kavramı ve butter sözcüğünün ses imgesinden oluşur. Saussure ayrıca her sözcüğün cümledeki diğer sözcüklerle yatay ve bir bütün olarak dil yapısıyla dikey bir ilişkisi olduğunu vurgulamıştır.

İngilizce'deki 'butter' sözcüğü İtalyanca'da 'burro' sözcüğüyle karşılanabilir. İngiliz İngilizce'sinde butter sözcüğü sağlığa yararlı, saf ve üst tabakaya mensup bireylerin kullandığı bir gıda maddesini çağrıştırmaktadır. 'Butter' ve 'burro' sözcükleri krem rengine, kalıp halinde satılan bir süt ürününü tarif etmektedir. Ancak bu iki sözcük kullanıldıkları kültürler bağlamında farklı nesneleri ifade etmektedir. İtalya'da 'burro' açık renkte ve tuzsuzdur, daha çok yemeklerde kullanılır ve yüksek sınıf çağrışımı yapmaz. Buna karşılık, İngiltere'de 'butter' çoğunlukla parlak, sarı renkte olup, ekmeğin üzerine sürülür, yemeklerde az kullanılır. Görüldüğü gibi, 'butter' ve 'burro' sözcüklerinin ifade ettiği nesneler ve bu nesnelerin kültürel bağlamda işlev ve değerleri farklıdır. Burada eşdeğerlilik sorunu belli bir bağlamda nesnenin kullanılma ve algılanmasından ileri gelmektedir. Bu noktada Sapir'in 'her dil ayrı bir gerçeği ifade etmektedir' sözü yine doğrulanmaktadır.

Dil kültürün ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir. Peter Newmark kültürü bir yaşam biçimi ve bu yaşam biçiminin belli bir dili kullanan topluma özgü göstergeleri olarak tanımlar ve Nida'dan uyarlayarak kültürü aşağıdaki gibi sınıflandırır: (1988:95).

1. Ekoloji
2. Maddi kültür
 - a) Yiyecek
 - b) Giyecek
 - c) Ev ve Yaşamla İlgili Öğeler
 - d) Ulaşım
- 3) Toplumsal kültür
 - İş ve Boş vakitler
- 4) Organizasyon, gelenek, etkinlik ve kavramlar
 - a) Siyasal
 - b) Dini
 - c) Sanatsal
- 5) Jest ve alışkanlıklar

Yazınsal metinlerin (roman, uzun ve kısa öykü, tiyatro yapıtları, denemeler, reklam metinleri) düz anlamlarının yanı sıra örtük anlamları da vardır. Bu duruma kültür faktörünün bu tür metinlerde ele alınması eklenince çeviri giderek zorlaşmakta ve kayıplar da artmaktadır. (Erten, 1998:50). Çevirmenin kayıpları azaltması ancak iki kültürü her yönüyle tanıyıp, özümlediği takdirde mümkün olabilir. Bu bağlamda Erten'in Bozkurt'tan aktardığına göre, "Çevirmenin görevi okurun tanımadığı bir dünyanın labirentlerinde kaybolmasını önlemek ve o dünyaya bildiği benzeri bir dünyayı yakıştırmaktan kaçmak arasında bir denge kurmaktır." Bunu gerçekleştirebilmesi için, kendi kültürü ile amaç kültürü karşılaştıracak kadar bilgi sahibi olması gereklidir.(Erten,1992:72)

Kaynak ve amaç dil arasında kültürel örtüşme sağlanamadığı takdirde çeviri esnasında sorun yaşanacaktır. (Newmark, 1988:94). Örneğin, kahvaltı sözcüğü evrenseldir. Ancak bu sözcük farklı kültürden insanların zihninde farklı kavramlarda canlanacaktır. Türkler için kahvaltı denince öncelikle peynir, ekmek, zeytin ve çay akla gelir, ama bir İngiliz için kahvaltı 'bacon and eggs' (domuz eti ve yumurta)'dır. (Erten,1992:70).

Bassnett kaynak kültürdeki bir kavramın amaç kültürde karşılığının bulunmaması sorununa ilişkin şu örneği verir; Fransız bir ailenin tartışıp aile fertlerinin birbirlerine hiç de hoş olmayan sözler söylemesinin ardından herkes masanın etrafında toplanır, sessizlik içinde bekler ve baba sonunda sessizliği bozarak herkese 'Bon Appetit'(Afiyet Olsun) der. Bu durumda çevirmen 'Bon Appetit' sözünü nasıl çevirmelidir? Bu sözün nasıl bir ruh halindeyken söylendiği belli değildir.(1991:21-22).

Çevirmen bu durumda hem yorum yapacak hem de amaç dilde aşağı yukarı aynı anlama gelen bir sözü seçecektir. İngilizce'de 'Bon Appetit'nin Fransızca'daki işlevini tam olarak yerine getiren bir söz bulunmamakla birlikte bazı durumlarda kullanılabilen bir dizi söz mevcuttur. Örneğin, konuşma dilinde 'dig veya tuck in'(haydi yemeğe başlayın), daha nezaketli bir şekilde 'do start'(buyurun başlayın) veya özür diler gibi 'I hope you like it'(umarız yemek hoşunuza gider) diye çevrilebilir.

Çevirmen söz konusu durumda ne zaman neyi kullanması gerektiğine karar verirken, kaynak dildeki sözün amaç dile dilbilimsel düzeyde aktarılamayacağını, amaç dilde benzer bir kültürel geleneğin bulunmadığını kabul etmelidir. Bunun yanı sıra, amaç

dilde mevcut sözleri temsil ettikleri konuşmacının cinsiyeti, yaş ve statüsü ile dinleyicilerle ilişkisi bakımından inceleyerek, sözün kullanıldığı bağlam kapsamında önemini düşünmeli ve kaynak dildeki sözün metin ve oluştuğu kültür sistemi içindeki değişmez özünü amaç dile aktarmalıdır.

Kültüre özgü deyimlerin çevirisinde ise daha farklı boyutta çeviri ve anlam sorunlarıyla karşılaşmaktadır. İtalyanca ‘menare il can per l’aia’ deyimini İngilizce’ye sözcüğü sözcüğüne ‘He is leading his dog around the threshing floor’(Harman yerinde köpeğini gezdiriyor) diye çevrilebilir. Oysa söz konusu deyimın eşdeğeri ‘John is beating about the bush’ olmalıdır. Bu çeviri ne dilbilimsel unsurlara ne de deyimdeki benzer imgelere bağlı olarak yapılmıştır, burada önemli olan deyimın işlevidir; kaynak dildeki deyim amaç dilde aynı amaca yönelik bir deyimle değiştirilmiştir.

Deyim ve kalıp sözlerin yorumlanması ve bir deyimı doğru yorumlama ve farklı anlamlarının amaç dile aktarılması esnasında zorluk çıkabilir. Bir deyim iki şekilde yanlış yorumlanabilir: (Baker, 1992:66-69).

a) Örneğin; ‘take someone for a ride’ sözcüğü sözcüğüne çevrildiğinde ‘birini gezdirmek’, deyim olarak da birini kandırmak anlamına gelir. Bu durumda eğer çevirmen bu sözün deyim anlamını bilmiyorsa sözcüğü sözcüğüne çeviri yapmakla yetinecektir.

b) Kaynak dildeki bir deyimın amaç dilde benzer bir karşılığı olabilir. Ancak bu deyim kaynak dildekenden farklı anlamda kullanılabilir. Örneğin; İngilizce’deki ‘Has the cat got your tongue?’ (Kedi dilini mi kaptı?) deyimini birinin konuşmaya katılması isteniyor ve bu kişide bunu yapamıyorsa söylenir, Türkçe’de ise benzer şekilde ‘Küçük dilini mi yuttun?’ deyimini kullanılır. Fransızca’da kullanılan ‘Donner sa langue au chat’ (Dilini kediye vermek) deyimini ise pes etmek anlamına gelir.

Çevirmen deyim veya kalıp sözü doğru yorumlandıktan sonra, amaç dile nasıl aktaracağına karar vermelidir. Kaynak dildeki bir deyimın eşdeğeri amaç dilde bulunmayabilir; bir başka deyişle deyimler veya kalıp sözler sadece kaynak dil kültürüne özgü olabilir. Baker Bassnett’dan (1980:21) konuya ilişkin ‘say when’(kafi) örneğini aktarır. Söz konusu ifade İngilizler’in sosyal davranış biçimlerini ortaya koyar. Alman veya Fransız kültüründe böyle bir gelenek yoktur. Bu durum aktarım esnasında çevirmeni zorlayacaktır.

Resmi yazışmalarda kullanılan ‘Yours faithfully’ ve ‘Yours sincerely’ kalıp sözlerinin Arapça eşdeğeri olmadığından yazışmalarda ‘be kind enough to accept our highest respects’(saygılarımızı lütfen kabul ediniz) kullanılır.”

Deyimler ve kalıp sözlerin kültüre özgü içerikleri çevrilmelerini zorlaştırır. Örneğin, İngilizce’den düz anlamı Newcastle’a kömür taşımak, yananlamı ise birine elinde bol miktarda olan bir şeyi vermek olan ‘to carry coals to Newcastle’ ifadesi Almanca’ya ‘Eulen nach Athen tragen’(Atina’ya baykuşları taşımak), Türkçe’ye ise ‘tereciye tere satmak’, Fransızca’ya ise ‘porter de l’eau a la riviere’(nehire su taşımak) olarak çevrildiğinde anlam aktarılabilir.

Deyimlerin çevirisinde karşılaşılan bir diğer durum ise kaynak dildeki bir deyimın eşdeğerinin amaç dilde bulunmasına rağmen farklı durumları betimlemek için kullanılmasıdır. Örneğin; ‘to sing a different tune’ deyimini fikir değiştirildiğini gösteren bir şeyin yapılması veya söylenmesini ifade eder. Çince’de ise ‘chang-dui-tai-xi’ deyiminin sözcüğü sözcüğüne çevirisi İngilizce’dekinin tersine bazı durumlarda görüşlerin aynı olduğunu ifade eder.

Bir çevirmen amaç ve kaynak dili ne kadar iyi bilirse bilsin, kaynak dilde yapılan bir şakayı veya anlatılan komik bir olayı amaç dile aktarması oldukça zordur. (Chiaro,1992:77-79). Söz konusu şaka veya olayda yapılan kültürel göndermeler amaç kültüre yabancı olduğundan çevirmen açıklama yapmak veya ek bilgi vermek zorunda kalır. Bu durum olayın/şakanın dinleyici üzerindeki etkisini azalttığı için tepkisiz kalabilir. Amaç dilde bir şakanın/komik olayın anlaşılabilmesi için kaynak ve amaç kitle arasında sosyo-kültürel bilgi paylaşımı olmalıdır.

İki kültür benzer konuları şaka unsuru olarak kullanıyorsa yapılan şakaların çevirisi de o derece kolaylaşacaktır. Çoğu kültürde azınlık gruplar alay konusu olur. Pek çok Fransız espirisinde Belçikalılar, Amerika’da Polonyalılar, İngiltere’de ise İrlandalıları küçümsenmektedir. Bu tür espirilerin çevirisinde yapılması gereken kaynak kültürde küçümsenen grubun yerine amaç kültürde küçümsenen grubu koymaktır. Örneğin;

Heathrow Havaalanında şu anons yapılır:

Air France- Flight 106, departing 2.30 p.m, Gate 12

(106 sefer sayılı uçağın sayın yolcuları uçağınız 2.30’da kalkacaktır, 12 no’lu kapıya lütfen)

Polish Air- Flight 157, when the little hand is on the four and the big hand is on the twelve, Gate 5.

(157 sayılı uçağın sayın yolcuları uçağınız yelkovan dört, akrep ise onikiyi gösterdiğinde kalkacaktır, 5 no'lu kapıya lütfen)

Espirilerde alay edilen azınlık grupları sadece farklı etnik kökenden insanlar değildir. Örneğin; İngiltere'nin kalın kafalı İrlandalı İtalya'da carabinieri, yani İtalyan polisidir.

Kaynak Metin:

Did you hear the one about the Irishman/ carabinieri who went water-skiing and then spent the whole holiday looking for a sloping lake?

Amaç Metin:

Şu su kayağı yapmaya gidip, sonra bütün gün eğimli bir göl arayan İrlandalı'yı duydunuz mu?

Çevirinin bir başka tanımı da bir dildeki metnin ikinci bir dildeki eşdeğer metinle yer değiştirilmesidir. Farklı dillerdeki metinler farklı düzeylerde (içerik, anlam, dilbilgisi, sözcük düzeyinde) eşdeğer olabilir: Bell eşdeğerlilik kavramına şöyle yaklaşmaktadır: (1991:6).

Diller birbirinden farklıdır; ayrı kodları ve kuralları bulunmaktadır. Bir dildeki sözcükler arasında tamamen eşanlamlılık söz konusu değildir, bu yüzden diller arasında eşanlamlılık olmaması şaşırtıcı değildir. Çeviri sürecinde eklenme ya da kaybolma söz konusudur. Eşdeğerliliğin her ne pahasına olursa olsun belli bir düzeyde tutulması gerekiyorsa bu düzey hangi düzey olmalı? Alternatifler neler olabilir?

Mounin ise eşdeğerlik sorununa şöyle değinir: “Bir dilde, kendi uygarlık ve ekinini oluşturan dil dışı gerçeklikleri belirten özgül sözcüklerin bulunması, bu dil dışı gerçeklikleri paylaşmayan bir başka dilde de eşdeğerli özgül sözcüklerin bulunmaması doğaldır. Pyallup yerlilerinin dilinde som balığını belirten altmış terim vardır, oysa da Fransızca'da bu sözcükler sadece bir tek sözcükle karşılanır. Kuşkusuz burada bir dilin varsıllığı veya yoksulluğu söz konusu değildir.” (Güzelsen,1982:141)

Bassnett'in aktardığına göre, Nida iki türlü eşdeğerlilikten bahsetmektedir: formal ve dinamik eşdeğerlilik. Formal eşdeğerlilik söz konusu olduğunda odak noktası hem şekil hem de içerik olarak iletinin kendisidir. Burada cümlelerin cümleyle, kavramın kavramla, şiirin şiirle eşleştirilmesi söz konusudur. Dinamik eşdeğerlilik ise eşdeğer etki prensibini; yani kaynak metnin kaynak kültürde uyandırdığı etkinin eşdeğerinin amaç metnin amaç kültürde uyandırmasını temel almaktadır.(1991:26).

Çeviri sürecinde kimi zaman çevirmeni zorlayan eşdizimler bir dilde kimi sözcüklerin birarada bulunma eğilimi şeklinde tanımlanabilir.(Baker,1992:50-61). Örneğin; İngilizce'de exam (sınav) sözcüğüyle take (almak), Fransızca'da examen (sınav) sözcüğüyle passer (geçmek) kullanılır. İngilizce'de 'rancid butter' (bozuk tereyağ) denirken, 'rancid' sıfatının eşanlamlısı 'addled' butter sözcüğüyle kullanılmaz. 'Squander' ve 'waste' fiilleri boşa harcamak anlamına gelmesine rağmen, 'time' sözcüğüyle sadece 'waste' fiili kullanılır. Baker Cruse'dan (1986) benzer bir örnek aktarır: 'Unblemished', 'spotless', 'flawless', 'immaculate' ve 'impeccable' (kusursuz, lekesiz) sözcükleri eşanlamlı olsa da farklı sözcüklerle kullanılır. 'Record' sözcüğü unblemished, spotless ve impeccable diye nitelendirilebilir. Ancak flawless sıfatı record ismini nitelemez ve sadece bazı lehçelerde immaculate record denilebilir. 'Argument', 'complexion', 'behaviour', 'kitchen', 'taste' ve 'order'sözcüklerine ilişkin kullanım durumları aşağıdaki Tablo1'de verilmiştir:

Tablo 1

	unblemished	spotless	flawless	immaculat e	impeccable
argument: tartışma	-	-	+	-	?
complexion: cilt	?	?	+	-	-
behaviour: davranış	-	-	-	-	+
kitchen: mutfak	-	+	-	+	-
taste: tad, zevk	-	-	?	?	+
order: düzen	-	-	?	+	+

+ = kullanılan

- = kullanılmayan

? = kimi lehçelerde kullanılan

Bazı eşdizimler kullanıldıkları dil kültürünün sosyal ve ahlaki değerlerini yansıtır. Örneğin; law (kanun) ve order (düzen) sözcüklerinin İngilizce’de metin veya konuşma içinde sıklıkla birlikte kullanılması, İngiliz kültüründe düzene verilen değeri yansıtmaktadır. Oysa Arapça’da düzen yerine al-qanuun (kanun) sözcüğüyle birlikte Arapların geleneğe önem vermesi nedeniyle daha çok al-taqaalid (gelenek) sözcüğü kullanılır.

Kimi sözcüklerin eşdizimsel erimleri diğerlerine kıyasla daha geniştir. Örneğin; koşmak, akmak, dönmek, işlemek gibi çeşitli anlamlara gelen ‘run’ sözcüğü bunlardan biridir. ‘Run’ sözcüğü ‘company’(firma), ‘business’(iş), ‘show’(gösteri), ‘stockings’(çorap), ‘nose’(burun), ‘debt’(borç), ‘colour’(renk) gibi pek çok sözcükle birlikte kullanılır. Oysa, ‘shrug’(silkmek) sözcüğünün eşdizimsel erimi oldukça sınırlıdır, genellikle ‘shoulders’(omuz) sözcüğü ile birlikte kullanılır.

Çevirmen amaç dile bir eşdizimi yanlış çevirmişse, bu durum onun eşdizimi bir bütün olarak düşünüp aktarmak yerine, eşdizimi oluşturan sözcüklerin anlamlarını ayrı ayrı aktarmasından kaynaklanabilir. Örneğin; dry voice eşdizimi ‘nemsiz ses’ diye çevrilemez. ‘Dry’ (kuru) sözcüğü voice (ses)’le birlikte kullanıldığında ifadesiz, duygusuz anlamına gelmektedir. Çevirmenin dikkate alması gereken bir başka nokta da iki dil arasında her ne kadar eşdizimler bakımından benzerlik olsa da bu, eşdizimlerin aynı anlama gelmesi demek değildir. Örneğin; İngilizce’deki ‘to run a car’ (araba sahibi olmak ve kullanmak) eşdizimi Yunanca’da hızlı araba kullanmak anlamına gelir.

Çevirmenler kimi zaman sadık kalmak maksadıyla kaynak metnin dışına çıkmayıp, amaç dile eşdizimleri sözcüğü sözcüğüne aktarırlar. Örneğin;

Kaynak metin:

What am I doing here, I thought, as I gazed by the hour and by the month at the hole in the sole of his leather shoe, and wondered why Lonrho’s bid was in the hands of a man who couldn’t organise his own shoe repairs.

Amaç metin:

Deri ayakkabısının tabanındaki deliğe bakarken burada ne yapıyorum ben, diye düşündüm ve niye Lonrho’nun teklifinin kendi ayakkabılarını bile tamir ettiremeyen bir adamın elinde olduğunu merak ettim.

Yukarıdaki paragrafı çeviren Fransız, ‘shoe repairs’i ‘reparer ses chaussures’ (ayakkabı tamir etmek) şeklinde çevirmiştir. Oysa Fransızca’da ‘reparer’ sözcüğü genelde araba, makina, buzdolabı gibi sözcüklerle kullanıldığı için çevirmen, ‘ressemeler ses chaussures’ (ayakkabıya pençe vurdurtmak) eşdizimini kullanmalıydı.”

Kaynak dildeki eşdizimi amaç dile çevirirken, çevirmen eşdizimin anlamını koruyarak onu amaç dilde mevcut bir eşdizimle karşılamayı amaçlar. Fakat bu amacını her zaman gerçekleştiremeyebilir. “Kaynak dildeki eşdizimi amaç dilde karşılayan en yakın eşdizimde bile anlam değişikliği söz konusudur.” (Baker,1992:56) Örneğin; İngilizce’deki ‘hard drink’ (içki) Arapça’ya en yakın ‘alkollü içecekler’ diye çevrilebilir. İngilizce’de bu sınıfa viski, cin, brandy girerken , Arapça’da bunlara ek olarak bira, beyaz İspanyol şarabı bulunur. Görüldüğü gibi söz konusu iki eşdizim birbirinin aynı değildir.

Kaynak ve amaç dillerin kültürel ortamları birbirinden farklıysa, kaynak metinde amaç kültüre yabancı kavram ve fikirleri içeren eşdizimler olması nedeniyle çevirmen aktarımda güçlüklerle karşılaşacaktır.

Kaynak metin:

Papers related to the lesser-known languages will be particularly welcome.

(Özellikle az bilinen dillere ilişkin bildiriler beklenmektedir.)

Amaç metin (Rusça çevirisinden geri çevrildi)

We intend to discuss separately questions concerning the so-called ‘small’, i.e.

less widespread and ‘big’, i.e. more wide-spread languages.

(‘Small’ denilen pek yaygın olmayan ve ‘big’ denilen yaygın dillere ilişkin soruları ayrıca tartışacağız.)

Rusça’da ‘lesser known languages’ (az bilinen diller) eşdiziminin eşdeğeri yoktur, zaten Rusya’nın politik-sosyal ortamı iyi ve az bilinen dillerin ayrımını yapmaya elverişli değildir. Çevirmen bundan dolayıdır ki, small ve big sözcüklerini tırnak işareti içine alıp açıklamıştır. Çeviride so-called sözcüğü yazar ve çevirmen arasındaki mesafeyi belirginleştirmek için kullanılmıştır.

Kültüre özgü eşdizimlerde amaç metin okuyucusunun yabancı olduğu fikirleri yorumlayabilmesi için ipucu niteliğinde bilgi verilir. Örneğin;

Kaynak metin:

Kolestral-Super is ideal for all kinds of hair, especially for damaged, dry and brittle hair. (Kolestral-Super her çeşit saç için, özellikle yıpranmış, kuru ve kırılmış saçlar için idealdir.)

Amaç metin (Arapça'dan geri çevirisi)

Kolestral-super is ideal for all kinds of hair, especially for the split-ends hair, harmed or damaged hair and also for hair which is dry, of weak structure or liable to breaking. (Kolestral-super her çeşit saç için, özellikle uçları kırılmış saçlar, hırpalanmış veya yıpranmış saçlar ile kuru, zayıf veya kırılabilir saçlar için idealdir.)

İngilizce'de 'hair'(saç) sözcüğü 'oily'(yağlı), 'dry'(kuru), 'damaged'(yıpranmış), 'fine'(güzel), 'flyaway'(uçuşan), 'brittle'(kırık) sıfatlarıyla birlikte kullanılır. Bu eşdizimler kültürel bir gerçeği yani; İngilizce konuşanların çoğunun güzel, uçuşan ve kırık saçları olduğunu, yansıtmaktadır. Ancak Arapça'da 'damaged hair' ve 'brittle hair' eşdizimlerinin karşılığı yoktur. Çevirmen bu eşdizimleri açıklayarak amaç metne aktarmış, aktarımın amaç metin okuyucusunda etki uyandırıp uyandırmayacağını dikkate almamıştır.

Durisin yazın çevirmeninin sanatsal yöntemler arasında eşdeğerliliği sağlaması gerektiğini savunmaktadır. Ona göre bu yöntemler kullanıldıkları kültürel-zamansal bağlamlar göz önüne alınarak değerlendirilmelidir. Bu görüşe ilişkin şöyle bir örnek ele alınabilir: Scotch viski ve Martini reklamları incelendiğinde Martini pazarına kıyasla daha eski ve geleneksel olan Viski pazarında reklamlarda ürünün kalitesi ve tüketicinin damak zevki ön planda tutulur. Oysa Martini farklı bir sosyal gruba cazip gelmesi nedeniyle reklamlarında ürünün kalitesinden çok moda olması vurgulanır. Viski reklamında sadece yazılı bir metin ve ürünün bir fotoğrafı, Martini reklamlarında ise kısa bir metin ve ellerinde kadehleriyle jet sosyeteden insanlar yer alır.

Söz konusu ürünlerin reklamı İtalya'da haftalık bir dergide yapılırsa İngiltere'dekinin aksine Martini piyasada uzun süredir satıldığı için reklamlarında ürünün saflık ve kalitesi ön planda olacaktır. Scotch ise Martini'ye kıyasla pazarda daha yeni

olması nedeniyle reklamları kalite yerine cazibe, heyecan ve gençliği vurgulayacak şekilde hazırlanacaktır. İngiltere ve İtalya’da piyasaya aynı ürünler sunulduğu halde, bu ürünlere verilen değerler farklıdır. Bir başka deyişle; İngilizce’deki Scotch İtalyanca’da Martini olarak tanımlanabilir.(Baker,1992:61).

Hewson ve Martin (1991:114-115) ise çeviride dil-kültür-eşdeğerlilik ilişkisini şu örneklerle açıklar:

Kaynak dil : Fransızca

Örnek: Cette semaine on tue le cochon!(Bu hafta domuz avlayacağız!)

Bu cümle Fransızca’dan İngilizce’ye çevrilirken sözcüklerin eşdeğerlerini bulmada sorun çıkmaz. (tuer→kill, cochon→pig). Çevirmen sadece on (biz) zamirinin aktarımı ve fiil zamanı seçiminde zorlanabilir.

Amaç dil: İngilizce

This week we kill the pig!

This week we’re going to kill the pig!

This week we will kill the pig!

This week the pig is going to be killed! (Bu hafta domuz avlanacak!)

Fransa’da her yıl kış başında köylerde domuz avlama şenlikleri yapılır. Yukarıdakine benzer yazılar domuz etinden yapılmış ürünlerin satışının artması için dükkan vitrinlerine asılır. Görüldüğü gibi bu cümleyle kültürel bir olaya gönderme yapılmıştır. Bu nedenle cümlenin sözcüğü sözcüğüne İngilizce’ye çevrilmesi mümkün olmamaktadır. Çünkü bu şekilde bir çeviri Fransızların aksine İngiliz müşteriler üzerinde olumsuz etki bırakabilir; bazıları sinirlenirken bazıları da cümleyi anlamsız bulabilir.

Söz konusu cümle İngilizce’ye aktarılırken iletişim amacının ne olduğu önem taşır. Örneğin; bu amaç İngilizce’de benzer bir reklam iletisi oluşturmak olabilir. Bunun için Fransız kültürüne özgü bu olayın İngiliz kültüründe benzerinin olup olmadığı düşünülmeli ve kaynak kültür okuyucusunun algıladığı mesajı amaç kültür okuyucusuna aktarmak için amaç dilde uygun reklam yöntemleri kullanılmalıdır. Çevirmen bu cümlenin bir Fransız’da uyandırdığı olumlu çağrışımları (şenlik, ucuz-taze domuz eti almak için uygun zaman vb.) bir İngiliz’de uyandırma çabası içinde olmalıdır. Burada sorun reklam iletisinin hem kısa hem de özgün metnin zenginliğini yansıtır nitelikte olması gerektiğidir.

Bu cümle İngilizce'ye en uygun 'Buy cheap fresh pork products' şeklinde aktarılabilir. Benzer bir kültürel olay Yugoslavya'da yaşandığı için aynı cümle Sırpça'ya sözcüğü sözcüğüne çevrilebilir. Ancak yine de tüm sosyo-kültürel çerçeve özellikle de kaynak ve amaç dildeki reklam yöntemleri karşılaştırılmalıdır.

2.2. Çeviride Kayıplar

Paker'in Popoviç'ten (1983) aktardığına göre, yazar ve çevirmen farklı yazınsal ve toplumsal durumlardan etkilendikleri için kaynak ve amaç metin arasında farklılıklar oluşur ve bunlara da kaydırma denilmektedir. Kaydırma bir başka deyişle "kaynak metne göre bir yenilik veya eksiklik gibi görünen her türlü değişikliktir". ((Paker,1983:132-137) Örneğin; sawdust restaurants with oyster shells (talaşlı ve istiridye kabuklu lokantalar) sözcük öbeğini amaç kültür kitlesi Türk okuru ise aynı etkiyi uyandıracak ona özgü bir terimle 'sabah kahveleri' biçiminde aktarmak yerinde olacaktır. Popoviç'e göre bu tür bir aktarım yerel bir kaydırma; yani "kaynak metindeki bir olgunun yan anlamına göre amaç dilde değiştirilmesi" olarak nitelendirilebilir.

Paker'in Popoviç'ten aktardığına göre, çevirmen temelde kaynak metne bağlı olmalıdır. Ancak gerektiğinde kaynak metni yeniden oluşturma çabasıyla bağımsız da davranabilir. Yani aslında serbest ve bağlı çeviri kavramları çelişmemekte, çevirmen metni değiştirmek için değil metne olabildiğince bağlı kalmak kaygısıyla kaydırmalar yapmaktadır.

Kaynak dil metni amaç dile aynen aktarılamayacağı için çeviride kayıpların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bassnett'ın aktardığına göre, Eugene Nida bu konuya ilişkin çalışmalarında, özellikle amaç dilde karşılığı olmayan kavram ve terimlerin aktarımı esnasında çevirmenin karşılaştığı zorluklardan bahsetmektedir. Nida Venezüella'nın güneyinde konuşulan bir dili ele alır. Bu dilde İngilizce'deki 'good' ve 'bad' sözcüklerinin eşdeğerlerini bulmada zorluk çıktığını ve bu duruma iki dildeki farklı iyi-kötü sınıflamasının neden olduğunu açıklar. Örneğin; söz konusu dilde grup dışından birinin eşyasını çalmak iyi bir davranıştır. Ancak İngiliz kültüründe çalma eylemi her şekilde kötü bir davranış olarak nitelendirilir.(1991:30).

“Çeviribilim araştırmaları bir kùltürden diğetine anlam aktarımı yapılırken karşılaşılan sorunları kapsar.” Schulte’a göre, çevirmeni en çok kaygılandıran husus kaynak dildeki bir durumu amaç dilde ne derece başarıyla yeniden oluşturabileceğidir. Her kùltür farklı durumları farklı şekilde yorumlar. İnsanların entellektüel ve duygusal ihtiyaçları kùltürden kùltüre pek değışmese de , kùltürel durumları algılayış ve yorumlayışı dilden dile önemli ölçüde farklılık gösterir. Bir sözcüğün bir başka dilde tam eşdeğeri bulmak mümkün olmayabilir. Örneğın, Almanca’daki ‘Schadenfreude’ sözcüğü İngilizce’ye ‘malicious pleasure’ veya ‘gloating’ diye çevrilebilir. Ancak bu çeviri sözcüğün taşıdığı özel duyguyu, yani ‘birinin başına gelen kötü bir olaya sevinmeyi’, yansıtmamaktadır. (1981:139) Schulte’a göre, “Ayrıca, sözcükler kùltür, tarih ve estetik geleneğinin atmosfer ve ritmini taşırlar. Bu yüzden çıkış dilinde bir sözcüğün içerdiği duygusal yoğunluğu varış dilinde aynı yoğunlukla ifade etmek zordur”.

Teknik alanda kullanılan sözcükler çoğunlukla evrenseldir. Ancak hukuk , ekonomi politikası gibi alanlarda kullanılan sözcükler ÷lkeden ÷lkeye değışmesi nedeniyle karşılıkları terim sözlükleri yardımıyla bulunsa bile, günlük yaşamdaki farklılıklar özellikle yazınsal ve genel diye adlandırdığımız çeviri çalışmalarında sorun olarak karşımıza çıkar.(Bozbeyoğlu, 1993:28). Çevirmen bu sorunu işlevsel eşdeğeriiliğı sağılayarak, sözcüğü sözcüğüne çeviri yaparak, kaynak dilden sözcüğü ödünç alarak ya da açımlayarak ve amaç dilde yeni bir sözcük türeterek çözebilir. (Karayazıcı, 1991:27-34).

Bassnett’in aktardığına göre, Edward Sapir “dilın toplumsal gerçeğe kılavuzluk yaptığını ve insanların yaşamlarının kendilerini ifade etme aracı olarak kullandıkları dilin elinde olduğunu” belirtmektedir. Ona göre, hiçbir dil aynı toplumsal gerçeğı yansıtacak kadar birbirine benzeyemez, her toplumun içinde yaşadığı dünya farklıdır.(1991:13)

Bassnett ise dil-kùltür ilişkisini beden-kalp ilişkisine benzeterek şöyle açıklamıştır: “Dil kùltürün kalbidir ve hayat-enerjinin devam etmesiyle sonuçlanan etkileşimdir. Nasıl bir operatör kalbin içinde bulunduğu bedeni düşünmeden operasyonu gerçekteştirmemezse, bir çevirmen de metni kùltürden bağımsız ele alamaz.”(1991:14) Özetlenirse, Kurultay’ın Vermeer’den aktardığına göre, çevirmen kaynak ve amaç kùltürün özellikleri bağlamında yapacağı çevirinin amacının (örneğin; “dil dışı etkinin aynı olması vb.) ne olduğunu belirleyerek aktarımı gerçekteştirmelidir. (1991:48).

Çeviri işleminde kültür sınırlayıcı bir etken olduğundan çevirmeni pek çok durumda çelişkide bırakabilir. Çevirmen bu yüzden Erten'in Hornby'den aktardığına göre "sadece iki dilde donanımlı değil iki kültürde de donanımlı, yani iki kültürlü ve iki dilli olmalıdır" görüşünü savunmaktadır. (1998:50). Çevirmen bu özelliğiyle bir yandan kaynak metinden kopmazken, diğer yandan amaç dile yaklaşmaya çalışır. Yani; metne bağlılık ve metinden ayrılmamanın kesiştiği noktayı bularak, doğru, güvenilir ve yeterli çeviriye ulaşmaya çabalar. (Demirezen,1991:126).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veriler ve toplanması, verilerin çözümü ile yorumlanmasına yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama modelinde yürütülmüştür. Örneklemde elde edilen veriler, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile kullanıldığından genel tarama; değişkenler tek tek ele alındığından tekil arama; değişkenler arası ilişkilerin aranmasından dolayı ise ilişkisel tarama türündedir.

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İzmir il merkezinde çeviri bürolarında ve serbest çalışmakta olan 300 dolayında çevirmen oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini 152 çevirmen oluşturmaktadır.

3.3 Çevirmenlere Ait Dağılımlar

Bu bölümde çevirmenlerin örneklem ile cinsiyetlerine, yaşlarına, mezun oldukları okullara ve uzmanlık alanlarına göre dağılımları verilmiştir.

Çeviri bürolarında ve serbest çalışan çevirmenlere 152 anket dağıtılmıştır. Ancak dağıtılan anketlerden 127 adedi geri toplanabilmiştir. Toplanan anketlerden 4 adedi seçeneklerden bazılarının boş bırakılması ya da çift seçenek işaretlenmesi gibi sebeplerle geçersiz sayılarak değerlendirmeye alınmamıştır. Bu yüzden örneklemini oluşturan ve değerlendirmeye alınan çevirmenlerin sayısı 123 olarak gerçekleşmiştir. Dağıtılan anket sayısının %80.92'si değerlendirmeye alınmıştır. Söz konusu dağılımlar Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2

Çevirmenlerin; Evren, Örneklem, Örneklem Dağıtılan, Geri Alınabilen, Geçersiz Sayılan ve Değerlendirilen Anket Sayılarının Dağılımları

Evren	300
Örneklem	152
Dağıtılan Anket	152
Geri Alınan Anket	127
Geçersiz Anket	4
Değerl. Anket	123
Değerl. Anket %	80.92

Örneklem grubunda yer alan çevirmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3

Çevirmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	f	%
Kadın	69	56.1
Erkek	54	43.9
Toplam	123	100

Tablo 3'te görüldüğü gibi örneklem grubundaki çevirmenlerin % 56.1'i (69) kadın ve % 43.9'u (54) erkeklerden meydana gelmiştir.

Örnekleme oluşturan çevirmenlerin yaş gruplarına göre dağılımları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4
Çevirmenlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları

Yaş Grupları	f	%
20-30 yaş	66	53.7
31-40 yaş	40	32.5
41-50 yaş	17	13.8
Toplam	123	100

Tablo 4’te görüldüğü gibi çevirmenlerin yaş gruplarına göre dağılımları; 20-30 yaş %53.7 (66), 31-40 yaş %32.5 (40), 41-50 yaş %13.8 (17) şeklindedir.

Örnekleme giren çevirmenlerin mezun oldukları okullara göre dağılımları Tablo5’te gösterilmiştir.

Tablo 5
Çevirmenlerin Mezun Oldukları Okullara Göre Dağılımları

Mezun Olunan Okul	f	%
Mütercim-Tercümanlık	32	26.0
Filoloji	51	41.5
Öğretmenlik	13	10.6
Diğer	27	21.9
Toplam	123	100

Tablo 5’te görüldüğü gibi çevirmenlerden Mütercim-Tercümanlık çıkışlı olanlar %26 (32), Filoloji (Dil ve Edebiyatı) çıkışlı olanlar %41.5 (51), Öğretmenlik çıkışlı olanlar %10.6 (13) ve Diğer fakülte çıkışlı olanlar %21.9 (27) şeklinde dağılım göstermişlerdir.

Örnekleme oluşturan çevirmenlerin uzmanlık alanlarına göre dağılımları Tablo6’da yer almaktadır.

Tablo 6
Çevirmenlerin Uzmanlık Alanlarına Göre Dağılımları

Uzmanlık Alanı	f	%
Çevirmen	100	81.3
Öğretmen	10	8.1
Öğretim Elemanı	13	10.6
Toplam	123	100

Tablo 6’da görüldüğü gibi çevirmenlerin uzmanlık alanlarına göre dağılımları; çevirmen %81.3 (100), öğretmen %8.1 (10) ve öğretim elemanı %10.6 (13) şeklindedir.

3.4 Veri Toplama Aracı

Araştırmada belirlenen amaçlara ulaşabilmek için öncelikle konu ile ilgili literatür taranmış ve çeşitli yerlerde çalışan (çeviri büroları, üniversite, şirketler vb.) çevirmenlerin konu ile ilgili görüşlerini alabilmek amacıyla 50 çevirmene açık uçlu bir soru yazılı olarak yöneltilmiştir. (Ek 1)

Bu çalışmaların sonucunda çevirmenlerin karşılaştıkları sorunların sosyo-kültürel nedenlerine yönelik 60 madde elde edilmiştir.

Elde edilen maddeler, tez danışmanının katkılarıyla çevirmenlerin nitelikleri, kaynak metnin çözümlenmesi ve amaç dile aktarım başlıkları altında boyutlara ayrılmış bir anket taslağı olarak, güvenilirliğinin ölçülebilmesi için 50 çevirmene uygulanmıştır.

Uygulama sonucunda elde edilen verilere SPSS programında uygun istatistiksel işlemler yapılmış ve uzman görüşleri ile birlikte anketten 20 madde çıkartılarak geriye kalan 40 madde üzerinde anketin son şekli meydana getirilmiştir. (Ek 2)

SPSS programında uygulanan Cronbach Alpha Güvenirlik Testi sonucunda; çevirmenlere dağıtılan anketlerin 40 maddesi üzerinde Cronbach Alpha değeri 0.9230; çevirmenlerin nitelikleri; kaynak metnin çözümlenmesi ve amaç dile aktarım alt boyutlarındaki Cronbach Alpha değerleri ise sırasıyla 0.7871; 0.8011 ve 0.8425 olarak bulunmuştur.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde, çevirmenlerin kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik sorular, ikinci bölümde ise çevirmenlerin karşılaştıkları sorunların sosyo-kültürel nedenlerine yönelik üç boyutta yer alan ölçütler bulunmaktadır. Ankette 40 maddenin 3 boyuta dağılımı şöyledir:

- 1- 17 numaralarında yer alan toplam 17 madde “Çevirmenlerin Nitelikleri”,
- 17-25 numaralarında yer alan toplam 8 madde “Kaynak Metnin Çözümlemesi”,
- 26- 40 numaralarında yer alan toplam 15 madde “Amaç Dile Aktarım”.

Bu ölçütlere verilecek cevap bölümü ise “Katılıyorum (K)”, “Kısmen Katılıyorum (KK)”, “Kararsızım (KS)”, “Katılmıyorum (KM)” seçenekleri şeklinde sıralanmıştır.

Anket uygulamaları ise İzmir’de araştırmacı tarafından 01.02.1998-15.03.1998 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

3.5 Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırma sonucu elde edilen verilerin çözümlemesinde bilgisayardan yararlanılmıştır. Bunun için öncelikle araştırmanın problemine ve alt problemlerine yönelik toplanan veriler, veri kodlama formlarına işlenmiştir. Daha sonra bu veriler bilgisayara aktarılmıştır. Bilgisayardan alınan çıktılar üzerinde kontroller yapıldıktan sonra, bilgisayarda SPSS (Statistical Packet for Social Sciences) For Windows 7.0 programı ile veriler üzerinde gerekli istatistiksel çözümlemeler yapılmıştır.

Bu programdan yararlanılarak;

Hesaplanan aritmetik ortalama puanlarının yorumlanmasında seçeneklere ait puanlarının aşağıdaki sınırlarından yararlanılmıştır.

Seçenek	Puanı	Sınırı
Katılıyorum	1	1.00-1.74
Kısmen Katılıyorum	2	1.75-2.49
Kararsızım	3	2.50-3.24
Katılmıyorum	4	3.25-4.00

- a) Kişisel bilgilerin ve ankete verilen cevapların betimlenmesi amacıyla frekans (*f*), yüzde (%), aritmetik ortalama (*X*) ve standart sapma (*ss*) kullanılmıştır.

b) Çevirmenlerin anketin her bir boyutuna ait görüşlerinin cinsiyet, mezun olunan okul, yaş ve uzmanlık alanına göre karşılaştığı durumlarda varyans analizi uygulanmıştır. Gruplar arasındaki farklılaşmanın kaynağını belirlemek için scheffe anlamlılık testi uygulanmıştır.

Çevirmenlerin birbirleri ile görüşleri arasındaki karşılaştırmalarda bulunan farkların önem düzeyi $p < 0.05$ olarak alınmıştır. Elde edilen veriler tablolara yerleştirilmiş ve tablolar yardımıyla açıklanarak yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmada ele alınan problem ve alt problemlerin çözümü için çevirmenlere uygulanan anketlerden elde edilen verilerin istatistiksel analizleri sonucunda elde edilen bulgular ve bunlara ilişkin yorumlar ile tablolar yer almaktadır.

4.1 Çevirmenlerin Karşılaştıkları Sorunların Sosyo-kültürel Nedenleri ile İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular

Çevirmenlerin çeviri sürecinde karşılaştıkları sorunların nedenlerine ilişkin çeşitli görüş ve yaklaşımlar ortaya konmuştur. Kaynak metnin en az kayıpla amaç dile aktarılması, sorun oluşturan sosyo-kültürel etkenlerin azaltılması ile mümkün olabilecektir. Bu nedenle sosyo-kültürel nedenlerin çeviriye etkisinin araştırılması ve sorgulanması önem taşımaktadır.

Araştırmaya katılan çevirmenlerin, karşılaştıkları sorunların sosyo-kültürel nedenlerine ilişkin verdikleri cevapların dağılımı ile, her bir madde ile ilgili elde edilen verilerin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ankette yer alan boyutlara göre verilmiştir. Boyutlar ve içinde yer alan maddeler, anketteki sıraya göre dizilmiştir.

Çevirmen dil, kültür ve toplumlar arasında köprü kurarak iletişimin gerçeğe uygun ve etkili olarak gerçekleşmesini sağlar. Nitelikli çeviri ürünleri ortaya koyabilmek için çevirmenin sahip olması gereken birtakım özellikler vardır. Bir çevirmen bu özelliklere sahip olduğu takdirde, çevireceği metinlere duyarlı ve bilinçli bir şekilde yaklaşarak, çeviri etkinliğini ciddiyle gerçekleştirme çabası içinde olacaktır. Anketin “Çevirmenlerin Nitelikleri” boyutunda yer alan her bir madde için çevirmenlerin verdikleri cevaplara ilişkin dağılımlar, aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 7’de yer almıştır.

Tablo 7
Çevirmenlerin Nitelikleri Boyutuna İlişkin Cevapların Oransal Dağılımı,
X ve ss Değerleri

Boyut	Seçenekler								X	ss
I- ÇEVİRMENLERİN NİTELİKLERİ	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum			
Maddeler	f	%	f	%	f	%	f	%		
1. Kaynak ve amaç dilin sözdizimsel anlambilimsel yapılarını kullanma becerisinin olmaması	117	95.1	6	4.9					1.04	0.21
2. Kaynak-amaç dilin gelişim ve değişimlerini izlememesi	110	89.4	13	10.6					1.10	0.30
3. Kaynak-amaç dilin zenginlik ile sınırlılıklarının farkında olmaması	102	82.9	19	15.4			2	1.6	1.20	0.51
4. Kaynak ve amaç dilin kültür, toplum ve tarih değerleriyle tanışıklık yetisine sahip olmaması	111	90.2	12	9.8					1.09	0.29
5. Kaynak-amaç dil kültürünün evrimini tanıyarak bu bilinçle davranmaması	109	88.6	14	11.4					1.11	0.31
6. evirilerinde dil tutarlılığını gözetmemesi	91	74.0	30	24.4	2	1.6			1.27	0.48
7. Metin zmleme becerisinin olmaması	111	90.2	8	6.5	4	3.3			1.13	0.42

Tablonun Devamı

8. Kaynak metindeki özgünlük, yenilik ve yabancılığı kavramasını sağlayacak yorum yeteneğinin olmaması	107	87.0	16	13.0					1.13	0.33
9. Öykünme yeteneğinin olmaması	78	63.4	42	34.1	1	0.8	2	1.6	1.40	0.59
10. Nesnel olmaması	79	64.2	44	35.8					1.35	0.48
11. Yazınsal ve sözel anlatım yetisine sahip olmaması	80	65.0	40	32.5	1	0.8	2	1.6	1.39	0.59
12. Farklı alanlarda çeviri yapabilmesi için gerekli birikim ve araştırma becerilerinin olmaması	105	85.4	18	14.6					1.14	0.35
13. Çeviri ilkeleri ve yöntem bilimini ele alan yoğun uygulamaya dönük çeviri eğitimi almamış olması	90	73.2	33	26.8					1.26	0.44
14. Toplumsal görevini yerine getirmemesi	62	50.4	61	49.6					1.49	0.50
15. İletişimdeki rolü, sorumluluklarının sınırları konusunda okuyucuların bilgilendirilmemesi	46	37.4	75	61.0	2	1.6			1.64	0.51
16. Yeni trendler ve iş olanakları konusunda bilgi alabileceği yerel kuruluşların olmaması	106	86.2	17	13.8					1.13	0.34
17. En son teknolojik gelişmelerden yeterince yararlanmaması	61	49.6	55	44.7	1	0.8	6	4.9	1.61	0.74

Tablo 7'ye göre;

“Kaynak ve amaç dilin sözdizimsel-anlambilimsel yapılarını kullanma becerisinin olmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 117 kişi (%95.1) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması da 1.04’dür ve bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Kaynak-amaç dilin gelişim ve değişimlerini izlememesi” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 110 kişi (%89.4) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.10’dur ve bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Kaynak-amaç dilin zenginlik ile sınırlılıklarının farkında olmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 102 kişi (%82.9) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.20 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Kaynak-amaç dilin kültür, toplum ve tarih değerleriyle tanışıklık yetisine sahip olmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 111 kişi (%90.2) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.09 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Kaynak-amaç dil kültürünün evrimini tanıyarak bu bilinçle davranmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 109 kişi (%88.6) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.11 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Çevirilerinde dil tutarlılığını gözetmemesi” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 91 kişi (%74.0) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.27 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Metin çözümleme becerisinin olmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 111 kişi (%90.2) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.13 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Kaynak metindeki özgünlük, yenilik ve yabancılığı kavramasını sağlayacak yorum yeteneğinin olmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 107 kişi (%87.0) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.13 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Öykünme yeteneğinin olmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 78 kişi (%63.4) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.40 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Nesnel olmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 79 kişi (%64.2) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.35 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Yazınsal ve sözel anlatım yetisine sahip olmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 80 kişi (%65.0) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.39 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Farklı alanlarda çeviri yapabilmesi için gerekli birikim ve araştırma becerilerinin olmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 105 kişi (%85.4) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.14 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Çeviri ilkeleri ve yöntem bilimini ele alan yoğun uygulamaya dönük çeviri eğitimi almamış olması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 90 kişi (%73.2) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.26 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Toplumsal görevini yerine getirmemesi” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 62 kişi (%50.4) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.49 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“İletişimdeki rolü, sorumluluklarının sınırları konusunda okuyucuların bilgilendirilmemesi” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 75 kişi (%61.0) ile “Kısmen Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.64 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Yeni trendler ve iş olanakları konusunda bilgi alabileceği yerel kuruluşların olmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 106 kişi (%86.2) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.13 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“En son teknolojik gelişmelerden yeterince yararlanmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 61 kişi (%49.6) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.61 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

Bu boyut içinde en düşük ortalamaya (1.04) sahip madde “Kaynak-amaç dilin sözdizimsel anlambilimsel yapılarını kullanma becerisinin olmaması”; en yüksek ortalamaya (1.64) sahip madde ise “İletişimdeki rolü, sorumluluklarının sınırları konusunda okuyucuların bilgilendirilmemesi” olarak ortaya çıkmaktadır.

Anketin “Kaynak Metnin Çözümlemesi” boyutunda yer alan her bir madde için çevirmenlerin verdikleri cevaplara ilişkin dağılımlar, aritmetik ortalama ve standart sapmalar Tablo 8’de yer almıştır.

Tablo 8
Kaynak Metnin Çözümlemesi Boyutuna İlişkin Cevaplarının Oransal Dağılımı,
X ve ss Değerleri

Boyut	Seçenekler								X	ss
II. KAYNAK METNİN ÇÖZÜMLENMESİ	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum			
Maddeler	f	%	f	%	f	%	f	%		
18. Çeviri amaçlı çözümlemenin amaç dil gözönüne alınarak yapılmaması	60	48.8	41	33.3	18	14.6	4	3.3	1.72	0.83
19. Metinde sunulan dünyanın çevirmenin düşüncesinde somutlanmaması	96	78.0	26	22.1	1	0.8			1.22	0.44
20. Metnin dilsel işlevinin belirlenmemesi	72	58.5	36	29.3	4	3.3	11	8.9	1.62	0.91

Tablonun Devamı

21. Metnin içeriğinin belirlenmemesi	85	69.1	32	26.0	6	4.9			1.35	0.57
22. Metnin sözcük dağarcığı ve söz kullanımı bakımından özelliklerinin belirlenmemesi	91	74.0	22	17.9	1	0.8	9	7.3	1.41	0.83
23. Metnin dil kullanım kuralları bakımından özelliklerinin belirlenmemesi	90	73.2	33	26.8					1.26	0.44
24. Metnin biçimsel estetik özelliklerinin belirlenmemesi	66	53.7	36	29.3	4	3.3	17	13.8	1.77	1.03
25. Metindeki dil kullanımının okuyucuya yönelik özelliklerinin belirlenmemesi	61	49.6	39	31.7	7	5.7	16	13.0	1.82	1.02

Tablo 8'e göre;

“Çeviri amaçlı çözümlemenin amaç dil gözönüne alınarak yapılmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 60 kişi (%48.8) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.72 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Metinde sunulan dünyanın çevirmenin düşüncesinde somutlanmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 96 kişi (%78.0) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.22 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Metnin dilsel işlevinin belirlenmemesi” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 72 kişi (%58.5) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.62 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Metnin içeriğinin belirlenmemesi” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 85 kişi (%69.1) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.35 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Metnin sözcük dağarcığı ve söz kullanımı bakımından özelliklerinin belirlenmemesi” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 91 kişi (%74.0) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.41 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Metnin dil kullanım kuralları bakımından özelliklerinin belirlenmemesi” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 90 kişi (%73.2) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.26 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Metnin biçimsel estetik özelliklerinin belirlenmemesi” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 66 kişi (%53.7) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.77 olup, bu değer “Kısmen Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Metindeki dil kullanımının okuyucuya yönelik özelliklerinin belirlenmemesi” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 61 kişi (%49.6) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.82 olup, bu değer “Kısmen Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

Bu boyut için en düşük ortalamaya (1.22) sahip madde “Metinde sunulan dünyanın çevirmenin düşüncesinde somutlanmaması” olurken, en yüksek ortalamaya (1.82) sahip madde “Metnin biçimsel estetik özelliklerinin belirlenmemesi”dir.

Anketin “Amaç Dile Aktarım” boyutundaki her bir madde için çevirmenlerin verdikleri cevaplara ilişkin dağılımlar, aritmetik ortalama ve standart sapmalar Tablo 9’da yer almıştır.

Tablo 9
Amaç Dile Aktarım Boyutuna İlişkin Cevaplarının Oransal Dağılımı,
X ve ss Değerleri

Boyut	Seçenekler								X	ss
III. AMAÇ DİLE AKTARIM	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum			
Maddeler	f	%	f	%	f	%	f	%		
26. Kaynak metnin özgün anlamına bağlı kalınmaması	115	93.5	7	5.7	1	0.8			1.07	0.29
27. Kaynak dildeki iletişimsel etkinin amaç dilde uyandırılmaması	103	83.7	13	10.6	5	4.1	2	1.6	1.23	0.60
28. Kaynak dildeki metin türlerinin amaç dilin benzer yerleşik kurallarına uyacak şekilde aktarılmaması	81	65.9	35	28.5	1	0.8	6	4.9	1.44	0.74
29. Yazarın kullandığı özgün lehçelerin (toplumsal, standart dışı lehçeler) aktarılmaması	79	64.2	21	17.1	2	1.6	21	17.1	1.71	1.12
30. Farklı kesimdillerinin amaç dilde yansıtılmaması	76	61.8	40	32.5	2	1.6	5	4.1	1.48	0.72
31. Amaç dilde olmayan düşünme ve aktarım biçimlerinin kaynak dildeki duyarlığı koruyarak aktarılmaması	67	54.5	56	45.5					1.45	0.50
32. Amaç dilde karşılığı olmayan sözcük, olay, biçem ve söylemin aktarılmaması	100	81.3	23	18.7					1.18	0.39

Tablonun Devamı

33. Amaç dilde kaynak metni sunabilecek yeni olanakların ortaya konmaması	41	33.3	44	35.8	10	8.1	28	22.8	2.20	1.13
34. Hangi koşullarda serbest veya bağlı çeviri yapılması gerektiğinin ayırdına varılmaması	77	62.6	42	34.1	1	0.8	3	2.4	1.43	0.64
35. Amaç kültüre özgü terim ve sözcüklerin kullanılmaması	77	62.6	35	28.5	8	6.5	3	2.4	1.48	0.72
36. Amaç dilin gelişip kendini yenilemesi için yeni sözcüklerin türetilmemesi	32	26.0	31	25.2	35	28.5	25	20.3	2.43	1.08
37. Yazarın hayatı hakkında yeterli bilgi olmadığından eksik/yanlış aktarım	65	52.8	51	41.5	3	2.4	4	3.3	1.56	0.70
38. Yöntemde uygun önceliklerin benimsenmemesi	74	60.2	39	31.7	3	2.4	7	5.7	1.53	0.80
39. Amaç metinde fikirlerin izlenmesini zorlaştıran bilgi verilmesi	66	53.7	51	41.5	3	2.4	3	2.4	1.53	0.66
40. Çevirmeni sınırlandıran kuralların konması	45	36.6	69	56.1	9	7.3			1.70	0.59

Tablo 9'a göre ;

“Kaynak metnin özgün anlamına bağlı kalınmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 115 kişi (%93.5) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.07 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Kaynak dildeki iletişimsel etkinin amaç dilde uyandırılmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 103 kişi (%83.7) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.23 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Kaynak dildeki metin türlerinin amaç dilin benzer yerleşik kurallarına uyacak şekilde aktarılması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 81 kişi (%65.9) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.44 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Yazarın kullandığı özgün lehçelerin (toplumsal, standart dışı lehçeler) aktarılması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 79 kişi (%64.2) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.71 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Farklı kesimlerinin amaç dilde yansıtılmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 76 kişi (%61.8) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.48 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Amaç dilde olmayan düşünme ve aktarım biçimlerinin kaynak dildeki duyarlılığı koruyarak aktarılması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 67 kişi (%54.5) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.45 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Amaç dilde karşılığı olmayan sözcük, olay, biçim ve söylemin aktarılması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 100 kişi (%81.3) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.18 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Amaç dilde kaynak metni sunabilecek yeni olanakların ortaya konmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 44 kişi (%35.8) ile “Kısmen Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 2.20 olup, bu değer “Kısmen Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Hangi koşullarda serbest veya bağlı çeviri yapılması gerektiğinin ayırdına varılmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 77 kişi (%62.6) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.43 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Amaç kültüre özgü terim ve sözcüklerin kullanılmaması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 77 kişi (%62.6) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.48 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Amaç dilin gelişip kendini yenilemesi için yeni sözcüklerin türetilmemesi” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 35 kişi (%28.5) ile “Katılmıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 2.43 olup, bu değer “Kısmen Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Yazarın hayatı hakkında yeterli bilgi olmadığından eksik/yanlış aktarım” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 65 kişi (%52.8) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.56 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Yöntemde uygun önceliklerin benimsenmemesi” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 74 kişi (%60.2) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.53 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Amaç metinde fikirlerin izlenmesini zorlaştıran bilgi verilmesi” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 66 kişi (%53.7) ile “Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.53 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

“Çevirmeni sınırlayan kuralların konması” maddesine verilen cevaplarda en fazla yığılmanın olduğu seçenek 69 kişi (%56.1) ile “Kısmen Katılıyorum”dur. Bu maddeye ilişkin görüşlerin ortalaması 1.70 olup, bu değer “Katılıyorum” seçeneğine karşılık gelmektedir.

Bu boyutta en düşük ortalamaya (1.07) “Kaynak metnin özgün anlamına bağlı kalınmaması” sahip iken, “Amaç dilin gelişip kendini yenilemesi için yeni sözcüklerin türetilmemesi” maddesi en yüksek ortalamaya (2.43) sahiptir.

Tablo 10

Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine İlişkin Öncelik Sırası

Öncelik Sırası	MADDELER	f	%
1	Kaynak ve amaç dilin sözdizimsel anlambilimsel yapılarını kullanma becerisinin olmaması	117	95.1
2	Kaynak metnin özgün anlamına bağlı kalınmaması	115	93.5
3	Kaynak ve amaç dilin kültür, toplum ve tarih değerleriyle tanışıklık yetisine sahip olmaması	111	90.2
4	Metin çözümleme becerisinin olmaması	111	90.2
5	Kaynak-amaç dilin gelişim ve değişimlerini izlememesi	110	89.4
6	Kaynak-amaç dil kültürünün evrimini tanıyarak bu bilinçle davranmaması	109	88.6
7	Kaynak metindeki özgünlük, yenilik ve yabancılığı kavramasını sağlayacak yorum yeteneğinin olmaması	107	87.0
8	Yeni trendler ve iş olanakları konusunda bilgi alabileceği yerel kuruluşların olmaması	106	86.2
9	Farklı alanlarda çeviri yapabilmesi için gerekli birikim ve araştırma becerilerinin olmaması	105	85.4
10	Kaynak dildeki iletişimsel etkinin amaç dilde uyandırılmaması	103	83.7
11	Kaynak-amaç dilin zenginlik ile sınırlılıklarının farkında olmaması	102	82.9
12	Amaç dilde karşılığı olmayan sözcük, olay, biçim ve söylemin aktarılmaması	100	81.3
13	Metinde sunulan dünyanın çevirmenin düşüncesinde somutlanmaması	96	78.0
14	Metnin sözcük dağarcığı ve söz kullanımı bakımından özelliklerinin belirlenmemesi	91	74.0
15	Çevirilerinde dil tutarlılığını gözetmemesi	91	74.0
16	Çeviri ilkeleri ve yöntem bilimini ele alan yoğun uygulamaya dönük çeviri eğitimi almamış olması	90	73.2
17	Metnin dil kullanım kuralları bakımından özelliklerinin belirlenmemesi	90	73.2
18	Metnin içeriğinin belirlenmemesi	85	69.1
19	Kaynak dildeki metin türlerinin amaç dilin benzer yerleşik kurallarına uyacak şekilde aktarılmaması	81	65.9
20	Yazınsal ve sözel anlatım yetisine sahip olmaması	80	65.0
21	Nesnel olmaması	79	64.2

Tablonun Devamı

22	Yazarın kullandığı özgün lehçelerin (toplumsal, standart dışı lehçeler) aktarılmaması	79	64.2
23	Öykünme yeteneğinin olmaması	78	63.4
24	Hangi koşullarda serbest veya bağlı çeviri yapılması gerektiğinin ayırdına varılmaması	77	62.6
25	Amaç kültüre özgü terim ve sözcüklerin kullanılmaması	77	62.6
26	Farklı kesimdillerinin amaç dilde yansıtılmaması	76	61.8
27	Yöntemde uygun önceliklerin benimsenmemesi	74	60.2
28	Metnin dilsel işlevinin belirlenmemesi	72	58.5
29	Amaç dilde olmayan düşünme ve aktarım biçimlerinin kaynak dildeki duyarlılığı koruyarak aktarılmaması	67	54.5
30	Amaç metinde fikirlerin izlenmesini zorlaştıran bilgi verilmesi	66	53.7
31	Metnin biçimsel estetik özelliklerinin belirlenmemesi	66	53.7
32	Yazarın hayatı hakkında yeterli bilgi olmadığından eksik/yanlış aktarım	65	52.8
33	Toplumsal görevini yerine getirmemesi	62	50.4
34	En son teknolojik gelişmelerden yeterince yararlanmaması	61	49.6
35	Metindeki dil kullanımının okuyucuya yönelik özelliklerinin belirlenmemesi	61	49.6
36	Çeviri amaçlı çözümlemenin amaç dil göz önüne alınarak yapılmaması	60	48.8
37	İletişimdeki rolü, sorumluluklarının sınırları konusunda okuyucuların bilgilendirilmemesi	46	37.4
38	Çevirmeni sınırlayan kuralların konması	45	36.6
39	Amaç dilde kaynak metni sunabilecek yeni olanakların ortaya konmaması	41	33.3
40	Amaç dilin gelişip kendini yenilemesi için yeni sözcüklerin türetilmemesi	32	26.0

Tablo 10’da görüldüğü üzere çevirmenlerin sorunlarının sosyo-kültürel nedenlerinin ortaya çıkarılması amacıyla oluşturulan 40 madde içinde ilk sırayı ankette Çevirmenlerin Nitelikleri boyutunda yer alan “Kaynak ve amaç dilin sözdizimsel anlambilimsel yapılarını kullanma becerisinin olmaması” maddesi almıştır. Son sırayı ise Amaç Dile Aktarım boyutunda yer alan “Amaç dilin gelişip kendini yenilemesi için yeni sözcüklerin türetilmemesi” maddesi almıştır; bu maddeye 32 çevirmen “Katılıyorum” cevabını vermiştir.

4.2 Cinsiyete Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine Yönelik Boyutlara İlişkin Bulgular

Çevirmenlerin cinsiyetlerine göre; Çevirmenlerin Nitelikleri, Kaynak Metnin Çözümlemesi ve Amaç Dile Aktarım boyutlarına ilişkin görüşlerinden elde edilen verileri istatistiksel olarak incelemek, bu verilerin nasıl bir ortalama ve bu ortalama etrafında nasıl bir değişkenlik gösterdiğini araştırmak için aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmış ve aşağıdaki Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11

Cinsiyete Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine Yönelik Boyutlara İlişkin Çevirmen Görüşlerinden Elde Edilen Verilerin X ve ss Değerleri

BOYUTLAR							
Cinsiyet	Çev.sayısı	I.Çevirmenlerin Nitelikleri		II.Kaynak Metnin Çözümlemesi		III. Amaç Dile Aktarım	
		X	ss	X	ss	X	ss
Kadın	69	21.74	3.68	12.06	3.29	23.78	5.61
Erkek	54	21.33	3.78	12.41	5.02	23.11	7.19

Tablo 11’e göre çevirmen görüşlerinden;

Çevirmenlerin Nitelikleri boyutuna ait maddelerin aritmetik ortalamaları toplamı kadın çevirmenler için 21.74, erkek çevirmenler için 21.33; Kaynak Metnin Çözümlemesi boyutuna ait maddelerin aritmetik ortalamaları kadın çevirmenler için 12.06, erkek çevirmenler için 12.41; Amaç Dile Aktarım boyutuna ait maddelerin aritmetik ortalamaları toplamı kadın çevirmenler için 23.78, erkek çevirmenler için 23.11 olarak gerçekleşmiştir.

Çevirmenlerin sorunlarının sosyo-kültürel nedenlerine ilişkin boyutlara ait çevirmen görüşlerinin cinsiyete göre önemli bir farklılık gösterip göstermediğini saptamak için Varyans Analizi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12

**Cinsiyete Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine İlişkin
Boyutlara Ait Çevirmen Görüşlerinin Varyans Analizi Sonuçları**

BOYUTLAR	Kaynak	SD	KT	KO	F	P	Önem Denet
I. Çevirmenlerin Nitelikleri	G. A.	1	4.9883	4.9883	0.3594	0.5499	Fark
	G. İ.	121	1679.3043	13.8785			önemsiz
	T	122	1684.2927				
II. Kaynak Metnin Çözümlemesi	G. A.	1	3.6989	3.6989	0.2159	0.6430	Fark
	G. İ.	121	2072.8052	17.1306			önemsiz
	T	122	2076.5041				
III. Amaç Dile Aktarım	G. A.	1	13.6592	13.6592	0.3386	0.5617	Fark
	G. İ.	121	4881.0725	40.3394			önemsiz
	T	122	4894.7317				

Tablo 12'ye göre;

Çevirmenlerin Nitelikleri, Kaynak Metnin Çözümlemesi ve Amaç Dile Aktarım boyutlarına ilişkin çevirmen görüşlerinin çevirmenin cinsiyetine göre önemli bir farklılık göstermediği istatistiksel olarak anlaşılmaktadır ($p>0.05$). Bir başka deyişle; cinsiyet sözkonusu üç boyuta doğrudan etki etmemektedir. Bu konuda daha sonra yapılacak çalışmalarda cinsiyet faktörü gözardı edilip, başka faktörlerin etkisi araştırılabilir.

4.3 Mezun Olunan Okullara Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine Yönelik Boyutlara İlişkin Bulgular

Çevirmenlerin mezun oldukları okullara göre; Çevirmenlerin Nitelikleri, Kaynak Metnin Çözümlemesi ve Amaç Dile Aktarım boyutlarına ilişkin görüşlerinden elde edilen verileri istatistiksel olarak incelemek, bu verilerin nasıl bir ortalama ve bu ortalama etrafında nasıl bir değişkenlik gösterdiğini araştırmak için aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanarak aşağıdaki Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13

Mezun Olunan Okullara Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine Yönelik Boyutlara İlişkin Çevirmen Görüşlerinden Elde Edilen Verilerin X ve ss Değerleri

BOYUTLAR							
Mezun olunan okul	Çevirmen Sayısı	I.Çevirmenlerin Nitelikleri		II.Kaynak Metnin Çözümlemesi		III. Amaç Dile Aktarım	
		X	ss	X	ss	X	ss
Mütercim-Terc.	32	19.81	1.65	9.94	1.50	19.91	3.65
Filoloji	51	21.33	3.24	12.10	3.17	23.67	3.91
Öğretmenlik	13	24.00	5.60	12.92	3.93	23.92	8.08
Diğer	27	22.89	4.26	14.78	6.10	27.19	9.09

Tablo 13'e göre;

Çevirmenlerin Nitelikleri boyutuna ait maddelerin aritmetik ortalamaları toplamı Mütercim-Tercümanlık çıkışlı çevirmenlerde 19.81, Filoloji çıkışlı çevirmenlerde 21.33, Öğretmenlik çıkışlı çevirmenlerde 24.00, Diğer fakülte çıkışlı çevirmenlerde 22.89 olarak gerçekleşmiştir.

Kaynak Metnin Çözümlemesi boyutuna ait maddelerin aritmetik ortalamaları toplamı Mütercim-Tercümanlık çıkışlı çevirmenlerde 9.94, Filoloji çıkışlı çevirmenlerde 12.10, Öğretmenlik çıkışlı çevirmenlerde 12.92, Diğer fakülte çıkışlı çevirmenlerde 14.78 olarak gerçekleşmiştir.

Amaç Dile Aktarım boyutuna ait maddelerin aritmetik ortalamaları toplamı Mütercim-Tercümanlık çıkışlı çevirmenlerde 19.91, Filoloji çıkışlı çevirmenlerde 23.67, Öğretmenlik çıkışlı çevirmenlerde 23.92, Diğer fakülte çıkışlı çevirmenlerde 27.19 olarak gerçekleşmiştir.

Çevirmenlerin sorunlarının sosyo-kültürel nedenlerine yönelik boyutlara ilişkin olarak çevirmen görüşlerinin mezun olunan okula göre önemli bir farklılık gösterip göstermediğini saptamak için Varyans Analizi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14

Mezun Olunan Okullara Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine Yönelik Boyutlara İlişkin Çevirmen Görüşlerinin Varyans Analizi Sonuçları

BOYUTLAR	Kaynak	SD	KT	KO	F	P	Önem Denet
I. Çevirmenlerin Nitelikleri	G. A.	3	225.4177	75.1392	6.1291	0.0007	Fark önemli
	G. İ.	119	1458.8750	12.2595			
	T	122	1684.2927				
II. Kaynak Metnin Çözümlemesi	G. A.	3	350.5295	116.8432	8.0559	0.0001	Fark önemli
	G. İ.	119	1725.9745	14.5040			
	T	122	2076.5041				
III. Amaç Dile Aktarım	G. A.	3	783.6825	261.2275	7.5616	0.0001	Fark önemli
	G. İ.	119	4111.0492	34.5466			
	T	122	4894.7317				

Tablo 14'te görüldüğü gibi;

Çevirmenlerin Nitelikleri, Kaynak Metnin Çözümlemesi ve Amaç Dile Aktarım boyutlarına ait çevirmen görüşlerinde mezun olunan okullara göre önemli farklılıklar bulunmaktadır. ($p<0.05$). Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için Scheffe anlamlılık testi yapılmıştır. Bu teste göre elde edilen sonuçlar aşağıdaki Tablo 15'te yer almıştır.

Tablo 15

Mezun Olunan Okullara Göre Çevirmenlerin Nitelikleri Boyutuna İlişkin Çevirmen Görüşlerinin Scheffe Anlamlılık Testi Sonuçları

Ortalama	Grup	Grup 1	Grup 2	Grup 4	Grup 3
19.812	Grup 1				
21.333	Grup 2				
22.888	Grup 4	*			
24.000	Grup 3	*			

Tablo 15’te mezun olunan okullar:

Mütercim-Tercümanlık	: Grup 1
Filoloji	: Grup 2
Öğretmenlik	: Grup 3
Diğer	: Grup 4 olarak ifade edilmiştir.

Tablo 15’e göre;

Filoloji ile Diğer fakülte mezunları, Öğretmenlik ile Diğer Fakülte mezunları ve Filoloji ile Öğretmenlik mezunlarının görüşleri arasında Çevirmenlerin Nitelikleri boyutu açısından önemli bir fark görülmemektedir. Bu boyuttaki anlamlı farkı Mütercim-Tercümanlık mezunu çevirmenler ile Diğer Fakülte mezunu çevirmenler ve Mütercim-Tercümanlık mezunu çevirmenler ile Öğretmenlik mezunu çevirmenlerin görüşleri arasındaki fark oluşturmaktadır. Dolayısıyla, sadece Mütercim-Tercümanlık grup olarak alınıp, diğerleri aynı grupta toplanarak da araştırma yapılabilir.

Tablo 16

**Mezun Olunan Okullara Göre Kaynak Metnin Çözümlemesi Boyutuna İlişkin
Çevirmen Görüşlerinin Scheffe Anlamlılık Testi Sonuçları**

Ortalama	Grup	Grup 1	Grup 2	Grup 3	Grup 4
9.937	Grup 1				
12.098	Grup 2				
12.923	Grup 3				
14.777	Grup 4	*	*		

Tablo 16’ya göre;

Öğretmenlik ile Diğer fakülte mezunları, Öğretmenlik ile Filoloji mezunları, Öğretmenlik ile Mütercim-Tercümanlık mezunları ve Filoloji ile Mütercim-Tercümanlık mezunlarının görüşleri arasında Kaynak Metnin Çözümlemesi boyutu açısından önemli bir fark bulunmamıştır. Bu boyuttaki anlamlı farkı Mütercim-Tercümanlık ile Diğer fakülte mezunları ve Filoloji ile Diğer fakülte mezunlarının görüşleri arasındaki fark oluşturmaktadır.

Tablo 17

Mezun Olunan Okullara Göre Amaç Dile Aktarım Boyutuna İlişkin Çevirmen Görüşlerinin Scheffe Anlamlılık Testi Sonuçları

Ortalama	Grup	Grup 1	Grup 2	Grup 3	Grup 4
19.906	Grup 1				
23.666	Grup 2	*			
23.923	Grup 3				
27.185	Grup 4	*			

Tablo 17'ye göre;

Mütercim-Tercümanlık ile Öğretmenlik mezunları, Filoloji ile Öğretmenlik mezunları, Filoloji ile Diğer fakülte mezunları ve Öğretmenlik ile Diğer fakülte mezunlarının görüşleri arasında Amaç Dile Aktarım boyutu açısından önemli bir fark bulunmamıştır. Bu boyuttaki farkı Mütercim-Tercümanlık Bölümü mezunlarıyla Filoloji mezunları ve Mütercim-Tercümanlık Bölümü mezunlarıyla Diğer fakülte mezunlarının görüşleri arasındaki fark meydana getirmektedir.

4.4 Uzmanlık Alanına Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine Yönelik Boyutlara İlişkin Bulgular

Çevirmenlerin uzmanlık alanlarına göre Çevirmenlerin Nitelikleri, Kaynak Metnin Çözümlemesi ve Amaç Dile Aktarım boyutlarına ilişkin görüşlerinden elde edilen verilerin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 18'te yer almıştır.

Tablo 18

Uzmanlık Alanına Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine Yönelik Boyutlara İlişkin Çevirmen Görüşlerinden Elde Edilen Verilerin X ve ss Değerleri

BOYUTLAR							
Uzmanlık Alanı	Çevirmen Sayısı	I.Çevirmenlerin Nitelikleri		II.Kaynak Metnin Çözümlemesi		III. Amaç Dile Aktarım	
		X	ss	X	ss	X	ss
Çevirmen	100	21.28	3.48	12.43	4.32	23.50	6.44
Öğretmen	10	25.11	4.76	14.11	2.42	28.00	6.18
Öğretim Elemanı	13	20.31	0.85	9.00	0.01	19.77	2.49

Tablo 18'e göre;

Çevirmenlerin Nitelikleri Boyutuna ait maddelerin aritmetik ortalamaları toplamı uzmanlık alanı çevirmenlik olanlar için 21.28, öğretmenler için 25.11, öğretim elemanları için 20.31 olarak gerçekleşmiştir.

Kaynak Metnin Çözümlemesi Boyutuna ait maddelerin aritmetik ortalamaları toplamı çevirmenler için 12.43, öğretmenler için 14.11 ve öğretim elemanları için 9.00 olarak gerçekleşmiştir.

Amaç Dile Aktarım Boyutuna ait maddelerin aritmetik ortalamaları toplamı çevirmenler için 23.50, öğretmenler için 28.00 ve öğretim elemanları için 19.77 olarak gerçekleşmiştir.

Çevirmenlerin sorunlarının sosyo-kültürel nedenlerine yönelik boyutlara ilişkin olarak çevirmen görüşlerinin uzmanlık alanına göre önemli bir farklılık gösterip göstermediğini saptamak için Varyans Analizi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19

Uzmanlık Alanına Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine Yönelik Boyutlara İlişkin Çevirmen Görüşlerinin Varyans Analizi Sonuçları

BOYUTLAR	Kaynak	SD	KT	KO	F	P	Önem Denet
I. Çevirmenlerin Nitelikleri	G. A.	3	296.4746	98.8249	8.4738	0.001	Fark
	G. İ.	119	1387.8181	11.6623			Önemli
	T	122	1684.2927				
II. Kaynak Metnin Çözümlemesi	G. A.	3	179.1052	59.7017	3.7443	0.0130	Fark
	G. İ.	119	1897.3989	15.9445			Önemli
	T	122	2076.5041				
III. Amaç Dile Aktarım	G. A.	3	405.4240	135.1413	3.5822	0.0159	Fark
	G. İ.	119	4489.3077	37.7253			Önemli
	T	122	4894.7317				

Tablo 19'da görüldüğü gibi her üç boyutta çevirmen görüşlerinde uzmanlık alanına göre önemli farklılıklar bulunmaktadır. ($p < 0.05$). Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için Scheffe anlamlılık testi yapılmıştır. Bu teste göre elde edilen sonuçlar aşağıdaki Tablo 20'de yer almıştır.

Tablo 20

Uzmanlık Alanına Göre Çevirmenlerin Nitelikleri Boyutuna İlişkin

Çevirmen Görüşlerinin Scheffe Anlamlılık Testi Sonuçları

Ortalama	Grup	Grup 3	Grup 1	Grup 2
20.307	Grup 3			
21.280	Grup 1			
25.111	Grup 2	*	*	

Tablolarda ;

Çevirmen : Grup 1

Öğretmen : Grup 2

Öğretim Elemanı : Grup 3 olarak ifade edilmiştir.

Tablo 20'ye göre;

Uzmanlık alanına göre Çevirmenlerin Nitelikleri boyutuna ilişkin görüşlerdeki önemli farklılık Öğretim Elemanları ile Öğretmenler arasında ve Çevirmenler ile Öğretmenler arasında oluşmaktadır. Öğretim Elemanları ile Çevirmenlerin bu boyuta ait görüşleri arasındaki fark önemli bulunmamıştır.

Tablo 21

Uzmanlık Alanına Göre Kaynak Metnin Çözümlemesi Boyutuna İlişkin

Çevirmen Görüşlerinin Scheffe Anlamlılık Testi Sonuçları

Ortalama	Grup	Grup 3	Grup 1	Grup 2
9.000	Grup 3			
12.430	Grup 1	*		
14.111	Grup 2	*		

Tablo 21'e göre;

Uzmanlık alanına göre Kaynak Metnin Çözümlemesi boyutuna ilişkin görüşlerdeki önemli farklılık Öğretim Elemanları ile Çevirmenler ve Öğretim Elemanları ile Öğretmenler arasında görülürken, Çevirmenler ve Öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark bu boyut açısından önemli bulunmamıştır.

Tablo 22

Uzmanlık Alanına Göre Amaç Dile Aktarım Boyutuna İlişkin Çevirmen Görüşlerinin Scheffe Anlamlılık Testi Sonuçları

Ortalama	Grup	Grup 3	Grup 1	Grup 2
19.769	Grup 3			
23.500	Grup 1			
28.000	Grup 2	*		

Tablo 22'ye göre;

Uzmanlık alanına göre Amaç Dile Aktarım boyutuna ilişkin çevirmen görüşlerindeki önemli farklılığın Öğretim Elemanları ile Öğretmenler arasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu boyut açısından Çevirmenler ile Öğretim Elemanları ve Çevirmenler ile Öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark önemli bulunmamıştır.

4.5 Yaş Gruplarına Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine Yönelik Boyutlara İlişkin Bulgular

Çevirmenlerin yaş gruplarına göre; Çevirmenlerin Nitelikleri, Kaynak Metnin Çözümlemesi ve Amaç Dile Aktarım boyutlarına ilişkin görüşlerinden elde edilen aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 23'te yer almıştır.

Tablo 23

Yaş Gruplarına Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine Yönelik Boyutlara İlişkin Çevirmen Görüşlerinden Elde Edilen Verilerin X ve ss Değerleri

BOYUTLAR							
Yaş Grupları	Çevirmen Sayısı	I.Çevirmenlerin Nitelikleri		II.Kaynak Metnin Çözümlemesi		III. Amaç Dile Aktarım	
		X	ss	X	ss	X	ss
20-30 yaş	66	21.02	3.44	11.53	2.65	22.64	5.21
31-40 yaş	40	22.50	3.93	13.30	5.07	24.80	7.04
41-50 yaş	17	21.47	4.02	12.29	5.80	23.71	8.21

Tablo 23'te görüldüğü gibi çevirmen görüşlerinden;

Çevirmenlerin Nitelikleri boyutuna ait maddelerin aritmetik ortalamaları toplamı 20-30 yaşlarında 21.02, 31-40 yaşlarında 22.50, 41-50 yaşlarında 21.47 olarak gerçekleşmiştir. Kaynak Metnin Çözümlemesi boyutuna ait maddelerin aritmetik ortalamaları toplamı 20-30 yaşlarında 11.53, 31-40 yaşlarında 13.30 ve 41-50 yaşlarında 12.29 olarak gerçekleşmiştir. Amaç Dile Aktarım boyutuna ait maddelerin aritmetik ortalamaları toplamı 20-30 yaşlarında 22.64, 31-40 yaşlarında 24.80 ve 41-50 yaşlarında 23.71 olarak gerçekleşmiştir.

Çevirmen görüşlerinin yaş gruplarına göre önemli bir farklılık gösterip göstermediğini saptamak için Varyans Analizi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 24'te sunulmuştur.

Tablo 24

**Yaş Gruplarına Göre Çevirmenlerin Sorunlarının Sosyo-kültürel Nedenlerine
Yönelik Boyutlara İlişkin Çevirmen Görüşlerinin Varyans Analizi Sonuçları**

BOYUTLAR	Kaynak	SD	KT	KO	F	P	Önem Denet
I. Çevirmenlerin Nitelikleri	G. A.	2	55.0725	27.5363	2.0282	0.1361	Fark
	G. İ.	120	1629.2201	13.5768			Önemsiz
	T	122	1684.2927				
II. Kaynak Metnin Çözümlemesi	G. A.	2	78.1353	39.0676	2.3460	0.1001	Fark
	G. İ.	120	1998.3688	16.6531			Önemsiz
	T	122	2076.5041				
III. Amaç Dile Aktarım	G. A.	2	117.5296	58.7648	1.4761	0.2326	Fark
	G. İ.	120	4777.2021	39.8100			Önemsiz
	T	122	4894.7317				

Tablo 24'te görüldüğü gibi;

Çevirmenlerin Nitelikleri, Kaynak Metnin Çözümlemesi ve Amaç Dile Aktarım boyutlarına ilişkin çevirmen görüşlerinin yaş gruplarına göre önemli bir farklılık göstermediği istatistiksel olarak anlaşılmaktadır. ($p>0.05$). Yaş faktörü sözkonusu üç boyuta doğrudan etki etmemektedir. Daha sonra aynı konu üzerinde yapılacak çalışmalarda yaş faktörü göz ardı edilerek başka faktörlerin etkisi araştırılabilir, böylece gereksiz yere zaman kaybı önlenmiş olur.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma problemine ilişkin bulguların sonuçları verilmiş ve öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada ile çevirmenlerin çeviri sürecinde karşılaştıkları sorunların sosyo-kültürel nedenleri; Çevirmenlerin Nitelikleri, Kaynak Metnin Çözümlemesi ve Amaç Dile Aktarım boyutlarında oluşturulan maddelerle incelenmiştir. Araştırmada 123 çevirmenin görüşüne başvurulmuş ve kişisel özelliklerine ilişkin olarak şu sonuçlar elde edilmiştir:

1. Çevirmenlerin %56.1'i kadın, %43.9'u erkektir.
2. Çevirmenlerin %53.7'si 20-30 grubunda, %32.5'i 31-40 yaş grubunda ve %13.8'i 41-50 yaş grubunda bulunmaktadır.
3. Çevirmenlerin %26'sı Mütercim-Tercümanlık, %41.5'i Filoloji, %10.6'sı Öğretmenlik ve %21.9'u Diğer Fakülte çıkışlıdır.
4. Çevirmenler uzmanlık alanlarına göre %81.3 çevirmen, %8.1 öğretmen ve %10.6 öğretim elemanı şeklinde dağılım göstermiştir.

Çevirmenlerin sorunlarının sosyo-kültürel nedenlerine ilişkin maddelere ait sonuçlar ise;

1. Çevirmen görüşlerinden genel olarak, Çevirmenlerin Nitelikleri boyutunda yer alan toplam 17 madde içinde en yüksek katılımın sağlandığı madde %95.1 ile "Kaynak ve amaç dilin sözdizimsel anlambilimsel yapılarını kullanma becerisinin olmaması", en düşük katılımın sağlandığı madde %37.4 ile "İletişimdeki rolü, sorumluluklarının sınırları konusunda okuyucunun bilgilendirilmemesi" olmuştur.

2. Çevirmen görüşlerinden genel olarak, Kaynak Metnin Çözümlemesi boyutunda yer alan toplam 8 madde içinde en yüksek katılımın sağlandığı madde %78.0 ile "Metinde sunulan dünyanın çevirmenin düşüncesinde somutlanamaması", en düşük katılımın sağlandığı madde %53.7 ile "Metnin biçimsel estetik özelliklerinin belirlenmemesi" olmuştur.

3. Çevirmen görüşlerinden genel olarak, Amaç Dile Aktarım boyutunda yer alan toplam 15 madde içinde en yüksek katılımın sağlandığı madde %93.5 ile “Kaynak metnin özgün anlamına bağlı kalınmaması”, en düşük katılımın sağlandığı madde %26.0 ile “Amaç dilin gelişip kendini yenilemesi için yeni sözcüklerin türetilmemesi” olmuştur.

4. Çevirmenlerin sorunlarının sosyo-kültürel nedenlerine ilişkin boyutlara ait çevirmen görüşlerinde cinsiyete göre önemli düzeyde bir farklılaşma söz konusu değildir.

5. Çevirmenlerin sorunlarının sosyo-kültürel nedenlerine ilişkin boyutlara ait çevirmen görüşlerinde yaş gruplarına göre önemli düzeyde bir farklılaşma söz konusu değildir.

6. Çevirmenlerin sorunlarının sosyo-kültürel nedenlerine ilişkin boyutlara ait çevirmen görüşlerinde mezun olunan okullara göre Çevirmenlerin Nitelikleri boyutunda Mütercim-Tercümanlık Bölümü mezunları ile Diğer Fakülte mezunları ve Mütercim-Tercümanlık Bölümü mezunları ile Öğretmenlik Bölümü mezunları arasında, Kaynak Metnin Çözümlemesi boyutunda Mütercim-Tercümanlık Bölümü mezunlarıyla Diğer Fakülte mezunları ve Filoloji mezunlarıyla Diğer Fakülte mezunları arasında, Amaç Dile Aktarım boyutunda ise Mütercim-Tercümanlık Bölümü mezunlarıyla Filoloji mezunları ve Mütercim-Tercümanlık Bölümü mezunlarıyla Diğer Fakülte mezunları arasında önemli düzeyde bir farklılaşma söz konusudur.

7. Çevirmenlerin sorunlarının sosyo-kültürel nedenlerine ilişkin boyutlara ait çevirmen görüşlerinde uzmanlık alanına göre Çevirmenlerin Nitelikleri boyutunda Öğretim Elemanları ile Öğretmenler ve Çevirmenler ile Öğretmenler arasında, Kaynak Metnin Çözümlemesi boyutunda Öğretmenler ile Çevirmenler ve Öğretmenler ile Öğretim Elemanları arasında, Amaç Dile Aktarım boyutunda ise Öğretim Elemanları ile Öğretmenler arasında önemli düzeyde bir farklılaşma söz konusudur.

ÖNERİLER

Bu çalışmamız ile elde edilen sonuçların ışığında Çevirmenlerin Karşılaştıkları Sorunların Sosyo-kültürel Nedenleri konusunda çevirmenlerin birleştikleri aşağıdaki maddeler göz önüne alındığı takdirde nitelikli çeviri çalışmalarının yapılabileceği düşünülmektedir:

Çevirmenin;

Kaynak ve amaç dilin sözdizimsel anlambilimsel yapılarını kullanma becerisinin olması

Kaynak metnin özgün anlamına bağlı kalması

Kaynak ve amaç dilin kültür, toplum ve tarih değerleriyle tanışıklık yetisine sahip olması

Metin çözümleme becerisinin olması

Kaynak-amaç dilin gelişim ve değişimlerini izlemesi

Kaynak-amaç dil kültürünün evrimini tanıyarak bu bilinçle davranması

Kaynak metni kavramasını sağlayacak yorum yeteneğinin olması

Yeni trendler ve iş olanakları konusunda bilgi alabileceği yerel kuruluşların olması

Çeviri yapabilmesi için gerekli birikim ve araştırma becerilerinin olması

Kaynak dildeki iletişimsel etkiyi amaç dilde uyandırması

Kaynak-amaç dilin zenginlik ile sınırlılıklarının farkında olması

Amaç dilde karşılığı olmayan sözcük, olay, biçim ve söylemi aktarmaya çalışması

Metinde sunulan dünyayı düşüncesinde somutlaması

Metnin sözcük dağarcığı ve söz kullanımı bakımından özelliklerini belirlemesi

Çevirilerinde dil tutarlılığını gözetmesi

Çeviri eğitimi almış olması

Metnin dil kullanım kuralları bakımından özelliklerini belirlemesi

Metnin içeriğini belirlemesi

Kaynak dildeki metin türlerini amaç dilin kurallarına uyacak şekilde aktarması

Yazınsal ve sözel anlatım yetisine sahip olması

Nesnel olması

Yazarın kullanıldığı özgün lehçeleri aktarmaya çalışması

Öykünme yeteneğinin olması

Hangi koşullarda serbest veya bağlı çeviri yapılması gerektiğinin ayırdına varması

Amaç kültüre özgü terim ve sözcüklerin kullanması

Farklı kesimlerini amaç dilde yansıtmayı

Yöntemde uygun öncelikleri benimsemesi

Metnin dilsel işlevini belirlemesi

Amaç metinde fikirlerin izlenmesini zorlaştıran bilgi vermemesi gereklidir.

Ayrıca çevirmenlerin sorunlarının sosyo-kültürel nedenlerine ilişkin boyutlara ait çevirmen görüşlerinde cinsiyet ve yaşa göre önemli düzeyde bir farklılaşma söz konusu olmadığından bir başka deyişle; cinsiyet ve yaş faktörleri boyutlara doğrudan etki etmediğinden, aynı konu üzerinde yapılacak başka araştırmalarda yaş ve cinsiyet faktörleri göz ardı edilerek başka faktörlerin etkisi araştırılabilir. Böylece gereksiz yere zaman kaybı önlenmiş olur.

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan. Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim). 5. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995.
- Ateşman, Ender. “Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi,” Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Çeviribilim Ve Uygulamaları Dergisi. Ankara: Yıldız Matbaacılık, Kasım 1992.ss.63-68.
- Baker, Mona. In Other Words: A Coursebook On Translation. Londra: Routledge, 1992.
- Bassnett, Susan. Translation Studies. Londra: Routledge, 1991.
- Bell, T.Roger. Translation and Translating: Theory and Practice. New York: Longman, 1991.
- Bozbeyoğlu, Sibel. “Çeviride Ekin Farklılığı Sorunu ve Ataç’ın Bir Çevirisi,” Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Çeviribilim Ve Uygulamaları Dergisi. Ankara: Bizim Büro Basımevi, Aralık 1993.ss.26-40.
- Chiaro, Delia. The Language of Jokes: Analysing Verbal Play. Londra: Routledge, 1992.
- Demirezen, Mehmet. “Çeviride Kayıplar Sorunu,” Çağdaş Çeviri Kuramları ve Uygulamaları Seminerinde Sunulan Bildiriler. Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1991.ss.115-128.
- Durmuşoğlu, Gül. “Metin Dilbilim, Çeviri Süreci ve Çeviri Değerlendirmesi,” Çağdaş Çeviri Kuramları ve Uygulamaları Seminerinde Sunulan Bildiriler. Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1991.ss.105-114.
- Eradam, Yusuf. “Nasıl Çevirsem De Kuramsızlığı Kurumlaştırsam,” Çağdaş Çeviri Kuramları ve Uygulamaları Seminerinde Sunulan Bildiriler. Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1991.ss.63-74.
- Erten, Asalet. “Çeviride Kültürel Etkenler,” Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Çeviribilim Ve Uygulamaları Dergisi. Ankara: Yıldız Matbaacılık, Kasım 1992.ss.68-75.
- _____. “Kültürden Kültüre Oyun Çevirisi: Keşanlı Ali Destanı,” Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Çeviribilim Ve Uygulamaları Dergisi. Ankara: Bizim Büro Basımevi, Aralık 1998.ss.49-65.
- Göktürk, Akşit. Çeviri: Dillerin Dili. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, Kasım 1994.

- Hewson, Lance and Martin, Jacky. Redefining Translation: The Variational Approach. Londra: Routledge, 1991.
- Hönig, G.Hans.(çev: Turgay Kurultay). “Çeviri Çeviri Yapılarak Öğrenilmez: Çeviride Bir Ön Eğitimin Gerekliliğini Savunma,” Metis Çeviri Araştırmaları Dergisi. İstanbul: Metis Yayınları, Bahar 1992.ss.65-75.
- İnce, Ülker. “Bir Çeviri Sorunu,” Metis Çeviri Araştırmaları Dergisi. İstanbul: Metis Yayınları, Bahar 1989.ss.36-39.
- Jacquemond, Richard. “Translation and Cultural Hegemony,” Rethinking Translation: Discourse, Subjectivity, Ideology. Londra: Routledge, 1992.ss.139-141.
- Karantay, Suat. “Berke Vardar ve Ahmet Öztürk’le Konuşma,” Yazko Çeviri. İstanbul: Ağaoğlu Yayınevi, 1981.ss.172-175.
- Karasar, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler ve Teknikler.Altıncı basım. Ankara: Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd., 1994.
- Karayazıcı, Berrin. “AET Antlaşma ve Anlaşma Metinlerini Türkçe’ye Çevirirken Karşılaşılan Güçlükler ve Öngörülen Yöntemler,” Çağdaş Çeviri Kuramları ve Uygulamaları Seminerinde Sunulan Bildiriler. Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1991.ss.25-35.
- König, Wolf. “Kültürlerarası İletişimde Mütercimnin Rolü,” Çağdaş Çeviri Kuramları ve Uygulamaları Seminerinde Sunulan Bildiriler. Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1991.ss.75-86.
- Larson, Mildred. Meaning-based Translation: A Guide To Cross Language Equivalence. New York: University Press of America Inc.1984.
- Mounin, Georges. (çev: Sema Rıfat Güzelşen) “Çeviri Üstüne,” Yazko Çeviri. İstanbul: Ağaoğlu Yayınevi, Eylül-Ekim 1982.ss.140-143.
- Newmark, Peter.A Textbook of Translation. Hertfordshire: Prentice Hall International Ltd, 1988.
- Nida, Eugene. (çev: Yurdanur Salman). “Çeviribilime Doğru,” Yazko Çeviri. İstanbul: Ağaoğlu Yayınevi, Kasım-Aralık 1982.ss.109-119.
- Paker, Saliha. “Çeviride Yanlış-Doğru Sorunu ve Şiir Çevirilerinin Değerlendirilmesi,” Yazko Çeviri. İstanbul: Ağaoğlu Yayınevi, Temmuz-Ağustos 1983.ss.131-140.

- Pei, Mario. (çev: Esra Nilgün Mirze). “Çeviri Sorunu,” Yazko Çeviri. İstanbul: Ağaoğlu Yayınevi, Kasım 1981.ss.135-144.
- Salman, Yurdanur. “Yazın Çevirmeninin Dilsel Donanımı,” Dilbilim Araştırmaları. Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1996.ss.250-261.
- Schulte, Rainer. “Introduction to Translation Review”. Online. Internet. 4.07.1997.
Http: www.utdallas.edu/research/Cts/tr/index.html
- Sofer, Morry. The Translator’s Handbook. Rockville: Schreiber Publishing, 1997.
- Tosun, Cengiz. “Ön Çeviri Çalışmaları,” Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Çeviribilim Ve Uygulamaları Dergisi. Ankara: Bizim Büro Basımevi, Aralık 1998.ss.15-21.
- Turner, Frederick. (çev: Yusuf Eradam). “Çeviri Üstüne,” Metis Çeviri Araştırmaları Dergisi. İstanbul: Metis Yayınları, Yaz 1988.ss.26-29.
- Vermeer, Hans.(çev: Turgay Kurultay). “Çevirmek ve Anlamak: Biçimle İşlev Arasındaki Bağımlılıklar ve Anlamanın Kültürel Önkoşulları,” Metis Çeviri Araştırmaları Dergisi. İstanbul: Metis Yayınları, Yaz 1991.ss.41-50.
- Vermeer, Hans. “Translation today: Old and New Problems,” Translation Studies: An Interdiscipline. Amsterdam: John Benjamins Publishing Co., 1994.

EKLER

EK 1- Yüksek Lisans Tez Çalışması Ön Anketi

EK 2- Çevirmenlerin Çeviri Sürecinde Karşılaştıkları Sorunların Sosyo-kültürel Nedenlerini Belirleme Anketi

EK 1

“Çeviride Kültürel Etkenler” konulu Yüksek Lisans tezimi yapmaktayım. Araştırmamda sizin görüşlerinizden yararlanmak istiyorum. İlginiz ve cevabınız için şimdiden teşekkür ederim.

Araş.Gör.Pelin Şulha

Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Size göre çeviriyi etkileyen en önemli sosyo-kültürel etkenler nelerdir?

EK 2

Sayın Meslektaşım,

Bu anket “Çevirmenlerin Çeviri Sürecinde Karşılaştıkları Sorunların Sosyo-kültürel Nedenleri” konusunda yapılan bir araştırmaya gerekli olacak verileri elde etmek amacıyla hazırlanmıştır.

Yapılan bu araştırmayla çevirmenleri zorlayan en önemli sosyo-kültürel sorunların nedenleri belirlendikten sonra nitelikli bir çeviri yapılabilmesi için çözümler ortaya konulacaktır.

Araştırmanın başarıya ulaşması sizlerin anket sorularına doğru cevap vermenize bağlıdır. Yanıtlarınızı düşüncelerinize uyan seçeneğin olduğu bölüme (X) işareti koyarak veriniz. Ankete vereceğiniz yanıtlar araştırma dışında hiçbir yerde kullanılmayacaktır.

Bu araştırmaya yapacağınız önemli katkı için şimdiden teşekkür ederim.

Pelin Şulha

D.E.Ü.İng.Mütercim-Tercümanlık Bölümü Araştırma Görevlisi

AÇIKLAMA: Uygun seçeneğin önündeki parantez () içine lütfen “x” işareti koyunuz.

A. Cinsiyetiniz:

- ☐ 1. Kadın ☐ 2. Erkek

B. Yaşınız:

- ☐ 1. 20-30 ☐ 2. 31-40 ☐ 3. 41-50

C. Mezun olduğunuz

1. Bölüm:

2. Anabilim/ Anasanat Dalı:

D. Uzmanlık Alanınız:

- ☐ 1. Çevirmen ☐ 2. Öğretmen ☐ 3. Öğretim Elemanı

Çevirmenlerin Çeviri Sürecinde Karşılaştıkları Sorunların Aşağıdaki Nedenlerine Ne Derece Katılıyorsunuz?	K A T I L I Y O R U M	K I S M E N Y O R U M	K A T I L I S I Y O R U M	K A T I L I Y O R U M
L. ÇEVİRMENLERİN NİTELİKLERİ				
1. Kaynak ve amaç dilin sözdizimsel anlambilimsel yapılarını kullanma becerisinin olmaması	K	KK	KS	KM
2. Kaynak-amaç dilin gelişim ve değişimlerini izlememesi	K	KK	KS	KM
3. Kaynak-amaç dilin zenginlik ile sınırlılıklarının farkında olmaması	K	KK	KS	KM
4. Kaynak ve amaç dilin kültür, toplum ve tarih değerleriyle tanışıklık yetisine sahip olmaması	K	KK	KS	KM
5. Kaynak-amaç dil kültürünün evrimini tanıyarak bu bilinçle davranmaması	K	KK	KS	KM
6. Çevirilerinde dil tutarlılığını gözetmemesi	K	KK	KS	KM
7. Metin çözümleme becerisinin olmaması	K	KK	KS	KM
8. Kaynak metindeki özgünlük, yenilik ve yabancılığı kavramasını sağlayacak yorum yeteneğinin olmaması	K	KK	KS	KM
9. Öykünme yeteneğinin olmaması	K	KK	KS	KM
10. Nesnel olmaması	K	KK	KS	KM
11. Yazınsal ve sözel anlatım yetisine sahip olmaması	K	KK	KS	KM
12. Farklı alanlarda çeviri yapabilmesi için gerekli birikim ve araştırma becerilerinin olmaması	K	KK	KS	KM
13. Çeviri ilkeleri ve yöntem bilimini ele alan yoğun uygulamaya dönük çeviri eğitimi almamış olması	K	KK	KS	KM
14. Toplumsal görevini yerine getirmemesi	K	KK	KS	KM
15. İletişimdeki rolü, sorumluluklarının sınırları konusunda okuyucuların bilgilendirilmemesi	K	KK	KS	KM
16. Yeni trendler ve iş olanakları konusunda bilgi alabileceği yerel kuruluşların olmaması	K	KK	KS	KM
17. En son teknolojik gelişmelerden yeterince yararlanmaması	K	KK	KS	KM

KM	KS	KK	K	II. KAYNAK METNİN ÇÖZÜMLENMESİ
KM	KS	KK	K	18. Çeviri amaçlı çözümlemenin amaç dil gözönüne alınarak yapılması
KM	KS	KK	K	19. Metinde sunulan dünyanın çevirmenin düşünceğinde somutlanmaması
KM	KS	KK	K	20. Metnin dilsel işlevinin belirlenmesi
KM	KS	KK	K	21. Metnin içeriğinin belirlenmesi
KM	KS	KK	K	22. Metnin sözcük dağılışı ve söz kullanımı bakımından özelliklerinin belirlenmesi
KM	KS	KK	K	23. Metnin dil kullanımı kuralları bakımından özelliklerinin belirlenmesi
KM	KS	KK	K	24. Metnin biçimsel estetik özelliklerinin belirlenmesi
KM	KS	KK	K	25. Metindeki dil kullanımının okuyucuya yönelik özelliklerinin belirlenmesi
KM	KS	KK	K	III. AMAÇ DİLİ AKTARIM
KM	KS	KK	K	26. Kaynak metnin özgün anlamına bağlı kalınmaması
KM	KS	KK	K	27. Kaynak dildeki ilişkimsel etkinin amaç dilde yandırılmaması
KM	KS	KK	K	28. Kaynak dildeki metin türlerinin amaç dilin benzer yerleşik kurallarına uyacak şekilde aktarılması
KM	KS	KK	K	29. Yazarın kullandığı özgün lehçelerin (toplumsal, standart dışı lehçeler) aktarılması
KM	KS	KK	K	30. Farklı kesimliliklerinin amaç dilde yansıtılmaması
KM	KS	KK	K	31. Amaç dilde olmayan düşünme ve aktarım biçimlerinin kaynak dildeki duyarlılığı koruyarak aktarılması
KM	KS	KK	K	32. Amaç dilde karşılığı olmayan sözcük, olay, biçim ve söylemin aktarılması
KM	KS	KK	K	33. Amaç dilde kaynak metni sunabilecek yeni olanakların ortaya konmaması
KM	KS	KK	K	34. Hangi koşullarda serbest veya bağlı çeviri yapılması gerektiğinin ayırtılma varılmaması
KM	KS	KK	K	35. Amaç kültüre özgü terim ve sözcüklerin kullanılmaması
KM	KS	KK	K	36. Amaç dilin gelişip kendini yenilemesi için yeni sözcüklerin türetilmesi
KM	KS	KK	K	37. Yazarın hayatı hakkında yeterli bilgi olmadıgından eksik/yanlış aktarım
KM	KS	KK	K	38. Yöntemde uygun önceliklerin benimsenmesi
KM	KS	KK	K	39. Amaç metinde fikirlerin izlenmesini zorlaştıran bilgi verilmesi
KM	KS	KK	K	40. Çevirmeni sınırlayan kuralların konması